

ASOCIJACIJA INFORMACIJSKIH STRUČNJAKA
BIBLIOTEKARA, ARHIVISTA I MUZEologa

ASSOCIATION OF INFORMATION PROFESSIONALS
LIBRARIANS, ARCHIVISTS AND MUSEOLOGISTS

Međunarodna konferencija

**EVROPSKE SMJERNICE ZA SARADNJU
LOKALNIH KULTURNIH INSTITUCIJA
- BIBLIOTEKA, ARHIVA I MUZEJA**

**EUROPEAN GUIDELINES FOR COOPERATION
BETWEEN LOCAL CULTURAL INSTITUTIONS
– LIBRARIES, ARCHIVES AND MUSEUMS**

Sarajevo, 21-22. septembar 2007.

Međunarodna konferencija

**EVROPSKE SMJERNICE ZA SARADNJU LOKALNIH KULTURNIH
INSTITUCIJA - BIBLIOTEKA, ARHIVA I MUZEJA**

21-22. septembar 2007., Sarajevo
Bošnjački institut-Fondacija Adila Zulfikarpašića

Organizator

Asocijacija informacijskih stručnjaka – bibliotekara, arhivista i muzeologa

Suorganizatori

ICOM BiH, Arhivističko udruženje BiH, Bošnjački institut, Nacionalna i univerzitetska biblioteka BiH, Biblioteka grada Sarajeva

Sponzori

BH TELECOM, Kanton Sarajevo-Ministarstvo kulture i sporta, Dokument Servis, TKD Šahinpašić, Knjižara NUR, IP Sejtarija

Organizacioni odbor

Amra Rešidbegović, Biserka Sabljaković, Vaska Sotirov-Đukić, Dražen Kotrošan, Andrej Rodinis i Amina Rizvanbegović-Džuvić

Širi organizacioni odbor

Nataša Milićević, Ferida Bogučanin, Jasna Lipa, Vanja Kenjić, Narcisa Puljek-Bubrić

Moderatori

Amra Rešidbegović, Sejdalija Gušić, Vaska Sotirov-Đukić, Zijada Đurđević-Alidžanović, Narcisa Puljek-Bubrić i Andrej Rodinis

Prevodilac

Ida Rešidbegović

Grafički urednik

Aljo Muslić

Adrese

Asocijacija informacijskih stručnjaka-bibliotekara, arhivista i muzeologa

Trg Oslobođenja – Alija Izetbegović 1, 71 000 - Sarajevo

Web stranica : <http://www.bam.ba>

e-mail : bam@bam.ba

Tel. /Fax. : ++387 33 202 186 ; 275 969; 275 313

SADRŽAJ

Program Konferencije 6

Uvod 8

Sažeci radova / Abstracts 9

Robert Davies - Coordinating Cultural Institutions for National Development
Saradnja kulturnih institucija u cilju nacionalnog razvoja 9

Mirna Willer - Deset godina seminara Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju
globalne informacijske infrastrukture, Rovinj-Poreč, 1997-2006 9

Adnadin Jašarević - Muzeji sutrašnjice 10

Breda Karun - Kulturna baština – zajednički imenitelj biblioteka, arhiva i muzeja 11

Tamara Butigan - Projekat digitalizacije kulturne baštine Srbije 11

Snežana Nenezić - Digitalizacija i prezentacija kulturne i naučne baštine 12

Vaska Sotirov-Đukić, Jasna Lipa - Evaluacija web stranica kulturnih institucija u BiH 13

Samir Lišančić - Prezentacija bh on-line kataloga: www.biblioteka.ba 13

Dragan Stojmenović - O planiranju digitalizacije neknjižne građe na zavičajnim odelenjima :
selekcija i valorizacija 14

Slavica Repić - Iskustva u formiranju i radu zavičajne zbirke pri Narodnoj biblioteci Srbac 15

Vaska Sotirov-Đukić - Evropske smjernice u praksi zavičajne zbirke grada Sarajeva 15

Snježana Derviškadić - Turizam i kulturno nasljeđe 16

Selma Rizvić, Aida Sadžak, Emir Buza - Digitalizacija objekata kulturne baštine u projektu
Virtualno Sarajevo 17

Dragan Golubović - Primjeri digitalizacije kulturne baštine u sklopu digitalnog arhiva INFOBIRO
www.infobiro.ba 18

Dražan Kotrošan, Božena Čvorović - Mogućnosti u digitalizaciji paleontoloških i zooloških zbirki
Zemaljskog muzeja BiH 19

Izet Šabotić - Uticaj savremenih informatičkih tehnologija na zaštitu i korištenje arhivske građe
(bh. iskustvo) 20

Azem Kožar - O nekim aspektima kulturne politike Bosne i Hercegovine 20

Calimera : smjernice za dobru praksu – sažetak 23

PROGRAM KONFERENCIJE

Asocijacija informacijskih stručnjaka - bibliotekara, arhivista i muzeologa
Association of Information Professionals - Librarians, Archivists and Museologists

Međunarodna konferencija	
„Evropske smjernice za saradnju lokalnih kulturnih institucija	
– biblioteka, arhiva i muzeja“	
21-22. septembar 2007., Sarajevo	
Bošnjački institut – Fondacija Adila Zulfikarpašića	
PROGRAM	
Petak, 21.09.2007. Bošnjački institut - Prvi dio konferencije -	
08:30-09:30	Prijava učesnika
09:30-10:00	Pozdravni govori: Asocijacija BAM – predsjednik Amra Rešidbegović Arhivističko udruženje BiH – predsjednik Sejdaliya Gušić ICOM BiH – predsjednik Dražen Kotrošan
I DIO: KULTURNA POLITIKA: SARADNJA KULTURNIH INSTITUCIJA	
10:00-10:45	Robert Davies - Co-ordinator CALIMERA, London
CO-ORDINATING CULTURAL INSTITUTIONS FOR NATIONAL DEVELOPMENT	
SARADNJA KULTURNIH INSTITUCIJA U CILJU NACIONALNOG RAZVOJA	
10:45-11:15	Mirna Willer - Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb
DESET GODINA SEMINARA ARHIVI, KNJIŽNICE, MUZEJI: MOGUĆNOSTI SURADNJE U OKRUŽENJU GLOBALNE INFORMACIJSKE INFRASTRUKTURE, ROVINJ-POREČ, 1997-2006.	
11:15-11:45	Adnadin Jašarević - Muzej grada Zenice
MUZEJ SUTRAŠNJICE	
<i>PAUZA ZA KAFU 11:45-12:15</i>	
II DIO: KULTURNA BAŠTINA I DIGITALIZACIJA – PRIMJERI U OKRUŽENJU	
12:15-12:45	Breda Karun, Narodna i univerzitetska knjižnica, Ljubljana
KULTURNA BAŠTINA - ZAJEDNIČKI IMENITELJ BIBLIOTEKA, ARHIVA I MUZEJA	
12:45-13:15	Tamara Butigan, Narodna biblioteka Srbije, Beograd
PROJEKAT DIGITALIZACIJE KULTURNE BAŠTINE SRBIJE	
13:15-14:00	Snežana Nenezić, Narodna biblioteka, Kruševac
DIGITALIZACIJA I PREZENTACIJA KULTURNE I NAUČNE BAŠTINE	
<i>PAUZA ZA RUČAK 14:00-15:00</i>	
Petak, 21.09.2007. Bošnjački institut - Drugi dio konferencije -	
III DIO: PRIMJENA NOVIH TEHNOLOGIJA U BIH	
15:00-15:30	Vaska Sotirov Đukić i Jasna Lipa – Asocijacija BAM, Sarajevo
EVALUACIJA WEB STRANICA KULTURNIH INSTITUCIJA U BIH	
15:30-15:45	Samir Lišančić - Dokument Servis, Sarajevo
PREZENTACIJA BIH ON-LINE KATALOGA: www.biblioteka.ba	
15:45-16	D I S K U S I J A
19:00	<i>Obilazak Bošnjačkog instituta</i> Svečana večera - Iftar

Subota, 22.09.2007. Bošnjački institut - Prvi dio konferencije -	
IV: ZAVIČAJNE ZBIRKE – NOVE USLUGE	
09:00-09:30	Dragan Stojmenović, Narodna biblioteka, Bor
O PLANIRANJU DIGITALIZACIJE NEKNJIŽNE GRAĐE NA ZAVIČAJIM ODELJENJIMA: SELEKCIJA I VALORIZACIJA	
09:30-10:00	Slavica Repić, JU NU "Uglješa Kojadinović", Narodna biblioteka, Srbac
ISKUSTVA U FORMIRANJU I RADU ZAVIČAJNE ZBIRKE PRI NARODNOJ BIBLIOTECI SRBAC	
10:00-10:30	Vaska Sotirov-Đukić, Biblioteka grada Sarajeva, Sarajevo
EVROPSKE SMJERNICE U PRAKSI ZAVIČAJNE ZBIRKE GRADA SARAJEVA, SARAJEVO	
<i>PAUZA ZA KAFU 10:30-11:00</i>	
V DIO: DIGITALIZACIJA GRAĐE I NOVE USLUGE	
11:00-11:30	Snježana Derviškadić - Emerging Markets Group Ltd. / USAID Cluster Competitiveness Activitiy , Sarajevo
TURIZAM I KULTURNO NASLJEĐE	
11:30-12:00	Selma Rizvić, Aida Sadžak, Emir Buza - Elektrotehnički fakultet, Sarajevo
DIGITALIZACIJA OBJEKATA KULTURNE BAŠTINE U PROJEKTU VIRTUALNO SARAJEVO	
12:00-12:30	Dragan Golubović - INFOBIRO digitalni arhiv, Sarajevo
PRIMJERI DIGITALIZACIJE KULTURNE BAŠTINE U SKLOPU DIGITALNOG ARHIVA INFOBIRO www.infobiro.ba	
<i>PAUZA ZA RUČAK 12:30-13:30</i>	
Subota, 22.09.2007. Bošnjački institut - Drugi dio konferencije -	
VI DIO: DIGITALIZACIJA GRAĐE – ARHIVI I MUZEJI	
13:30-14:00	Dražan Kotrošan, Božena Čvorović - Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine, Sarajevo
MOGUĆNOSTI U DIGITALIZACIJI PALEONTOLOŠKIH I ZOOLOŠKIH ZBIRKI ZEMALJSKOG MUZEJA BOSNE I HERCEGOVINE	
14:00-14:30	Izet Šabotić, Arhiv Tuzlanskog kantona, Tuzla
UTICAJ SAVREMENIH INFORMATIČKIH TEHNOLOGIJA NA ZAŠTITU I KORIŠTENJE ARHIVSKE GRAĐE (bosanskohercegovačko iskustvo)	
14:30-15:00	Azem Kožar - Filozofski fakultet, Univerzitet u Tuzli, Tuzla
O NEKIM ASPEKTIMA KULTURNE POLITIKE BOSNE I HERCEGOVINE	
15:00	DISKUSIJA I ZAKLJUČCI KONFERENCIJE
<i>Obilazak Muzeja grada Sarajeva – Brusa Bezistan</i>	

UVOD

OTVOREN PRISTUP KULTURNOJ BAŠTINI BOSNE I HERCEGOVINE

Međunarodna konferencija pod nazivom „Evropske smjernice za saradnju lokalnih kulturnih institucija – biblioteka, arhiva i muzeja“ održava se u Bošnjačkom institutu u Sarajevu, 21. i 22. septembra 2007.

Bošnjački institut nije slučajno odabran kao mjesto održavanja, već upravo zato što u sebi sadrži biblioteku, arhiv, muzej i galeriju, te savremenom obradom ove građe predstavlja jednu od rijetkih baštinskih institucija koja ispunjava svoju ulogu kulturnog centra unutar lokalne i šire zajednice.

Organizator konferencije je Asocijacija informacijskih stručnjaka – bibliotekara, arhivista i muzeologa (BAM).

Suorganizatori su ICOM BiH, Arhivističko udruženje BiH, Bošnjački institut, Nacionalna i univerzitetska biblioteka BiH i Biblioteka grada Sarajeva.

Sponzor je BH TELECOM.

Konferenciju su pomogli i : Kanton Sarajevo – Ministarstvo kulture i sporta,

Dokument Servis, DTK „Šahinpašić“, IP „Sejtarija“ i Knjižara NUR.

Cilj održavanja ove konferencije jeste upoznati naše kulturne institucije sa evropskim smjernicama u kojima se govori o nužnosti saradnje baštinskih institucija, te primjeni novih tehnologija u cilju istraživanja, popularisanja i širenja informacija o kulturnoj i naučnoj baštini, kako na lokalnom, tako na nacionalnom i internacionalnom nivou.

Identitet svake nacije izražen je u njoj kulturnoj baštini, a odnos prema njoj govori o stupnju zrelosti te nacije. Kulturna baština Bosne i Hercegovine je dio evropske i svjetske kulturne baštine, kao što su i one dio našeg iskustva i znanja.

Konferencija se bavi slijedećim pitanjima:

- Analiza korištenja najnovijih tehnologija i usluga u kulturnim institucijama BiH
- Digitalizacija i prezentacija kulturne i naučne baštine
- Kulturni turizam – kao novi način prezentacije kulturne i baštine
- Primjeri dobre prakse baštinskih institucija iz BiH, regije i evropskih zemalja.

Konferenciju otvara prof.dr. Srebren Dizdar, dekan Filozofskog fakulteta u Sarajevu.

Pozvani govornik Konferencije je gospodin Robert Davies, koordinator većine evropskih projekata kao što su PULMAN/CALIMERA, Evropska digitalna biblioteka i dr., koji čija prezentacija nosi naslov „Saradnja kulturnih institucija u cilju nacionalnog razvoja“. Pored njega, gosti su i svjetski priznati stručnjaci na polju digitalizacije kulturne baštine iz okruženja: dr. Mirna Willer iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice Zagreb, Breda Karun iz Narodne i univerzitetske knjižnice Ljubljana, Tamara Butigan iz Narodne biblioteke Srbije.

Nadamo se da će Konferencija povećati stupanj svijesti o važnosti digitalizacije kulturne i naučne baštine Bosne i Hercegovine, posebno u kulturnim institucijama koje su za nju zadužene: biblioteke, arhivi, muzeji, galerije i ostale baštinske institucije. Pozivamo na učešće ne samo bibliotekare, arhiviste i kustose, već i ostale istraživače u oblasti informacijskih tehnologija, studente humanističkih nauka, menadžere, turističke zajednice i poduzetnike zainteresirane za ove teme da dođu i učestvuju u diskusiji i zaključcima Konferencije.

Posebno pozivamo sve donosiocje odluka u oblasti kulturne i naučne baštine Bosne Hercegovine, vladine agencije i zavode na lokalnom i nacionalnom nivou, da nam se pridruže i postanu partneri kulturnim institucijama, kako bi pomogli da primjenom novih tehnologija učine vidljivom i dostupnom kulturnu baštinu BiH.

Organizacioni odbor Konferencije

SAŽECI RADOVA / ABSTRACTS

<i>Tema: KULTURNA POLITIKA – SARADNJA KULTURNIH INSTITUCIJA</i>	
Robert Davies	Co-ordinator CALIMERA rob.davies@mdrpartners.com
<p>KOORDINACIJA KULTURNIH INSTITUCIJA U CILJU NACIONALNOG RAZVOJA</p> <p>Rad opisuje glavne društvene i ekonomske prednosti efikasne koordinacije na državnom i lokalnom nivou, kao i djelatnost kulturnih institucija kao što su biblioteke, muzeji i arhivi. Potreba efikasne organizacione koordinacije infrastrukture i značajne finansijske podrške iz različitih izvora razmatra se u širokom spektru postojećeg stanja u Bosni i Hercegovini, sa osvrtom na razvoj i postignute rezultate u Evropi. Poseban osvrt je dat na program koji je razvila CALIMERA, a koji finansira IST Program Evropske komisije, a pažnja se usmjerava na određene smjernice za razvoj strategija i usluga za lokalne kulturne institucije u ključnim oblastima nacionalnog života kao što je socijalna inkluzija, državljanstvo i demokratija, doživotno učenje i vještine, kulturna kohezija, identitet i ekonomija. Objasnjena je i uloga novih tehnologija u širenju uticaja kulturnih institucija, unaprijeđenje vrijednosti i proširivanje pristupa sadržaju i znanju sa osvrtom na određene tehnologije. Naglašen je veliki potencijal za nacionalni razvoj kroz jačanje angažmana pojedinaca putem bolje koordinacije pristupa i usluga.</p> <p>CO-ORDINATING CULTURAL INSTITUTIONS FOR NATIONAL DEVELOPMENT</p> <p>The paper describes the major social and economic benefits of co-coordinating effectively at national and local level the work of cultural institutions such as libraries, museums and archives. The need for an effective organisational co-ordination infrastructure and for substantial financial support from diverse sources is addressed in the broad context of conditions in Bosnia and Herzegovina, with reference to developments and results elsewhere in Europe. Specific reference is made to the agenda developed by the CALIMERA network, funded under the European Commission's IST programme and attention drawn to specific guidelines for the development of strategies and services for local cultural institutions in key areas of national life such as social inclusion, citizenship and democracy, lifelong learning and skills, cultural cohesion and identity and the economy. The role of new technologies in extending the impact of cultural institutions, improving value and extending access to content and knowledge is illustrated with reference to specific technologies. The great potential for national development of strengthening the engagement of people with cultural heritage through better co-ordination of access and services is emphasised.</p>	
Mirna Willer	Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu mwiller@nsk.hr
<p>DESET GODINA SEMINARA ARHIVI, KNJIŽNICE, MUZEJI: MOGUĆNOSTI SURADNJE U OKRUŽENJU GLOBALNE INFORMACIJSKE INFRASTRUKTURE, ROVINJ-POREČ, 1997.-2006.</p> <p>U radu će se prikazati organizacija i način rada seminara, te glavne teme tijekom 10 godina rada, dati ocjena rezultata rada i najaviti program 11. seminara koji će se održati u studenom 2007. u Poreču. Organiziranje seminara «Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture» proizašlo je iz ideje da u svom nastojanju razumijevanja i savladavanja promjena do kojih su dovele nove tehnologije, knjižnice potraže odgovore na zajednička pitanja u suradnji sa srodnim sektorima. U opisanom kontekstu, postavljen je cilj prvog seminara koji se,</p>	

proširivanjem tema, takav i zadržao tijekom deset godina. To je: istražiti teoretske pretpostavke unutar kojih je moguće smjestiti takvo viđenje konvergencije disciplina i djelovanja baštinskih ustanova, upoznati se sa suvremenom informacijskom tehnologijom i infrastrukturom i standardima, te na konkretnim situacijama stvaranja pomagala u arhivima, knjižnicama i muzejima ispitati razine moguće suradnje. Organizator prvog seminara bila je Komisija za automatizaciju Hrvatskoga knjižničarskog društva, a suorganizatori su bili Hrvatsko arhivističko društvo i Hrvatsko muzejsko društvo, matične ustanove Hrvatski državni arhiv, Nacionalna i sveučilišna knjižnica i Muzejski dokumentacijski centar, te Odsjek za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu i Hrvatska akademska istraživačka mreža (CARNet). Tri se društva izmjenjuju svake godine u organizaciji seminara.

TEN YEARS OF SEMINARS ARCHIVES, LIBRARIES, MUSEUMS: POSSIBILITIES OF COOPERATION IN GLOBAL INFORMATION INFRASTRUCTURE ENVIRONMENT ROVINJ-POREC, 1997-2006

The paper shows organization and working methods of seminars and main topics during ten years of activity, and provides assessment of results and introduces the program of 11th Seminar that will take place in November 2007 in Porec. Organization of the Seminar «Archives, Libraries, Museums: Possibilities of Cooperation in Global Information Infrastructure Environment» is the result of an idea that libraries in its efforts to understand and cope with changes caused by new technologies, search for answers to common questions in cooperation with related sectors. In given context, the aim of the first seminar was set out which, besides expansion of themes, remained the same for the decade. The aim represents a search for theoretical hypothesis within which it is possible to locate a vision of branch convergence and activity of heritage institutions, learn about modern information technology and infrastructure standards, and by concrete situations of creating tools in archives, libraries and museums explore the levels of possible cooperation. Organizer of the first seminar was the Commission for Automation of Croatian Library Association, and co-organizers were Croatian Archival Society and Croatian Museum Association, parent institutions Croatian State Archive, National and University Library and Museum Documentation Center, and Department of Information Science of the Faculty of Philosophy in Zagreb and Croatian Academic Research Network. Each year, the three societies rotate in seminar organization.

Adnadin Jašarević

Muzej grada Zenice
zemuzej@bih.net.ba

MUZEJ SUTRAŠNJICE

Virtualni muzej... Nije riječ o znanstveno-fantastičnoj terminologiji. Prije svega, pola stoljeća o takvim sadržajima ste mogli doznati samo iz fantastične literature ili filmova. Danas, i u Zenici, virtualni muzej, muzejske zbirke pretočene u sredene datoteke u digitalnoj formi je stvarnost, opipljiva i korisna.. Digitalna arhiva, uređenje naselja Vranduk, istraživanje i zaštita arheološkog lokaliteta Gradišće itd., itd.

MUSEUM OF TOMORROW

Virtual museum... This is not a science-fiction terminology. Just before half a century, one could hear about such things only from fiction terminology or movies. Today, virtual museum and its collections available in files in digital format are not fiction but reality, tangible and useful. Digital archive, veranda settlement, research and protection of archeological site gradisce, etc.

Tema: KULTURNA BAŠTINA I DIGITALIZACIJA – PRIMJERI U OKRUŽENJU	
Breda Karun	Narodna knjižnica Ljubljana, Slovenija Breda.Karun@nuk.uni-lj.si
<p>KULTURNA BAŠTINA - ZAJEDNIČKI IMENITELJ BIBLIOTEKA, ARHIVA I MUZEJA</p> <p>Rad predstavlja političku, društvenu i ekonomsku vrijednost kulturne baštine, čiji su najvažniji hranitelji i promotori arhivi, biblioteke i muzeji. Sve te institucije predstavljaju javne servise i one su osnovane da se razvijaju i održavaju zbog javnog interesa i u suglasju sa njim. Karakteristika svakoga javnoga servisa je njegova interaktivnost, povezanost sa drugim javnim servisima u zajednici, što znači, da su u samom bitstvu prirodni saveznici. Pomoću informacijske tehnologije i posebno Interneta ostvarene su nove mogućnosti da se bogastvo kulturne baštine predstavi i promovira široj javnosti. U drugom dijelu predstavljamo sudjelovanje između arhiva, biblioteka i muzeja u Sloveniji, čiji je najnoviji rezultat regijski portal KAMRA.</p> <p>Regijski portal KAMRA je informacijski sistem, koji udružuje informacije sa područja zavičaja i kulturne baštine, kao što ih sada na tradicionalan način prikupljaju i posreduju javne biblioteke i druge lokalne kulturne i obrazovne institucije. Sa koordiniranim sudjelovanjem partnerskih institucija na području regija, one su dostupne sa jednoga mjesta, a kreirane u onim institucijama, koje su za specifična područja najviše kompetentni.</p> <p>CULTURAL HERITAGE – COMMON DENOMINATOR FOR LIBRARIES, ARCHIVES AND MUSEUMS</p> <p>Paper represents political, social and economic value of cultural heritage which promoters are archives, libraries and museums. All these institutions represent public services, and they have been founded in order to evolve and serve the public interest. Characteristic of a public service is its interactivity, connection to other public services in the community which means they are natural allies. By means of information technology, especially the Internet, new possibilities have been reached to represent and promote abundant cultural heritage to the public. In the second part, we introduce the brand new regional portal KAMRA which resulted from partnership of archives, libraries and museums in Slovenia.</p> <p>Regional Portal KAMRA is information system that unites information from the area of homeland and cultural heritage as it has been traditionally collected by public libraries and other cultural and educational institutions. With coordinated participation of partner institutions, information is available from one location while it has been created in the institutions which are competent in specific areas.</p>	
Tamara Butigan	Narodna biblioteka Srbije tamara@nbs.bg.ac.yu
<p>NARODNA BIBLIOTEKA SRBIJE NA DIGITALNOM PUTU</p> <p>Nakon 2000. godine, nacionalna biblioteka Srbije ušla je u proces reorganizacije i transformacije u modernu biblioteku 21. veka. U sklopu ovog dugotrajnog procesa, tokom 2002. godine, prvi put je osmišljena Digitalna Narodna biblioteka Srbije, kao potpuno paralelna virtuelna institucija postojećoj. Ova vizija se realizuje korak po korak svih ovih godina, uz brojne izazove i poteškoće i uz niz pionirskih koraka u digitalizaciji, u zemlji, u kojoj digitalizacija još uvek počinje. U prvim godinama razvoja digitalne biblioteke, uz permanentno učenje o digitalizaciji, razvijala su se i vlastita softverska rešenja, jedno od njih primenjeno je za izradu prve digitalne zbirke: Srpske dečje digitalne biblioteke. Pozitivne ocene koje je dobijala ova zbirka ohrabrivale su da se nastavi u istom pravcu. Nakon pet godina razvoja, Digitalna Narodna biblioteka Srbije sadrži oko 50 digitalnih zbirki, koje obuhvataju sve vrste bibliotečke građe, sve su dostupne preko Internet lokacije www.digital.nbs.bg.ac.yu,</p>	

poštujući princip slobodnog pristupa znanju i informacijama. Narodna biblioteka Srbije nesebično daje podršku drugim institucijama u projektima digitalizacije u zemlji, uz spremnost da podeli hardverske i softverske resurse kojima raspolaže. Među podržanim projektima je i inicijativa Nacionalnog centra za digitalizaciju, koja postoji od 2002. godine. Projekat digitalizacije Narodne biblioteke sadrži dosta originalnih i hrabrih rešenja: neka od njih su svesno odabrana, dok su neka prihvatana kao jedina moguća, u realnim prostornim, vremenskim i ekonomskim koordinatama.

NATIONAL LIBRARY OF SERBIA IN THE PROCESS OF DIGITIZATION

After 2000, National Library of Serbia entered the process of reorganization and transformation towards modern library of 21st century. In 2002, as a part of this long-lasting process, for the first time the Digital Public Library of Serbia was created, as completely parallel virtual institution to the existing one. This vision has been realized step by step during all these years along with numerous challenges and difficulties and pioneer steps in digitization in the country where digitization is just starting to develop. During the first years of Digital Library progress, in parallel to continuing education about digitization, software solutions were also developing and one was used for creation of the first digital collection: Serbian Children's Digital Library. Positive critiques have encouraged further progress. After five years of development, Digital Library of Serbia contains around 50 digital collections that encompass all sorts of library material, and all are available at

www.digital.nbs.bg.ac.yu,

respecting the principle of free access to knowledge and information. Public Library of Serbia provides support to other institutions that undergo digitization process in the country, and is ready to share hardware and software resources at its disposal. Initiative of National Center for Digitization is among supported projects, which exists since 2002. Digitization Project of the Public Library contains many original and bold solutions: some have been chosen purposely, and some have been accepted as the only possible solution within realistic spatial, time and economic coordinates.

Snežana Nenezic

Narodna biblioteka Kruševac
snenezic04@yahoo.com

DIGITALIZACIJA I PREZENTACIJA KULTURNE I NAUČNE BAŠTINE

U XXI veku delatnost biblioteka, muzeja i arhiva, baštinskih ustanova, koje se bave sličnim poslovima i nazivaju *čuvarima pamćenja* dobila je novu dimenziju. Digitalizacija je dovela do korenitih promena u radu ovih institucija. Razvoj tehnologije doveo je do promene prioriteta usluga, osnovne usluge u budućnosti biće digitalne. Prateći Pulmanove smernice, Narodna biblioteka Kruševac se okrenula ponudi novih i inovativnih usluga i promišljanju novih strategija koje će naše usluge korisnici podržati i kako ih ostvariti. Moć IST-a i WWW-a su iskorišćeni kao podrška čitanju i štampanoj reči u smislu prezentovanja lokalne kulturne baštine, privlačenja novih kategorija korisnika i isticanju kulturne različitosti. Narodna biblioteka Kruševac je od 2006. godine na web sajt (www.nbks.org.yu) postavila digitalizovane zbirke razglednica Kruševca i turističkih destinacija u okolini (Ribarska Banja, Vrnjačka Banja) iz fonda Narodne biblioteke Kruševac, Istorijskog arhiva Kruševac i Filatelističkog društva. Na sajt biblioteke su postavljene i digitalizovane zbirke fotografija *Bunari Radoša Modričania*, *Avio snimak Kruševca...* Godišnja virtuelna poseta broji 73.000 gledanja pojedinačnih digitalnih imidža. Narodna biblioteka Kruševac razvija svoje digitalne zbirke imajući u vidu da je najvažnije „očuvanje kolektivnog evropskog nasleđa, obezbeđenje pristupa tom nasleđu, unapređenje obrazovanja i turizma i razvoj industrije elektronskih sadržaja".

DIGITIZATION AND PRESENTATION OF CULTURAL AND SCIENTIFIC HERITAGE

In 21st century, function of libraries, archives and museums, and other institutions of heritage which are engaged in similar occupation and called *guardians of memories*, has a new dimension. Digitization caused big changes in activity of these institutions. Development of technology caused changes in service priorities, so the main services in future will be digital ones. Following the Pulmans guidelines, Public Library Krusevac has begun to offer new and innovative services and create new

strategies for services and their support and realization. Capacity of IST and WWW are used as support to reading and to printed word in the context of presentation of local cultural heritage, attracting new users and emphasizing cultural diversity. Last year, Public Library Krusevac placed at web site (www.nbks.org.yu) digital collections of postcards from Krusevac and tourist destinations (Ribarska Banja, Vrnjaska Banja) from stocks of Public Library Krusevac, Historic Archive Krusevac and Philatelic Society. Furthermore, digital collections of photographs were put *Bunari Radoša Modričania, Avio snimak Kruševca*, were also placed on the web. Annual virtual visit amounts 73.000 views of individual digital images. Public Library Krusevac promotes its digital collections having in mind „preservation of collective European heritage, provision of access to that heritage, improvement of education in the field of tourism and development of electronic content industry“.

Tema: PRIMJENA NOVIH TEHNOLOGIJA U BIH

Vaska Sotirov- Đukić i Jasna Lipa	Asocijacija BAM bam@bam.ba
-----------------------------------	---

EVALUACIJA WEB STRANICA KULTURNIH INSTITUCIJA U BIH

Cilj evaluacije Web stranica kulturnih institucija u BiH je da se da analiza postojećeg on-line sadržaja i usluga koje one nude svojim korisnicima, te kritička procjena pomoću koje bi se kvalitet ovih sadržaja poboljšao. Rezultati bi bili prezentovani na međunarodnoj konferenciji u organizaciji Asocijacije BAM, ICOM BiH i Arhivističkog udruženja BiH pod nazivom „Evropske smjernice u saradnji kulturnih institucija – biblioteka, arhiva i muzeja“, koja će se održati od 21 do 23 septembra 2007. godine u Sarajevu. Kriterij odabira Web stranica: Prioritet u odabiru imaju samostalne i javne biblioteka, arhivi i muzeji koji djeluju na području cijele BiH, a onda i instituti i organizacije koje se bave kulturnom baštinom, njenim istraživanjem, promocijom i prezentacijom.

EVALUATION OF WEB SITES OF CULTURAL INSTITUTIONS IN B-H

The aim of evaluation of B-H cultural institutions' web sites is analysis of existing on-line content and services provided to our users, as well as critical assessment by means of which the quality of the content will be improved. The results would be presented at international conference in organization of BAM Association, ICOM BiH and Archival Association of B-H under the title „European Guidelines for Cooperation of Cultural Institutions – Libraries, Archives and Museums“, which will take place from 21st to 23rd of September in Sarajevo. Criterion for selecting web sites: Selection priority have autonomous and public libraries, archives and museums which operate at the whole territory of B-H, then institutes and organizations engaged in cultural heritage, its research, promotion and presentation.

Samir Lišančić	Dokument Servis, Sarajevo samirlisancic@dokumentservis.ba
----------------	---

PREZENTACIJA BH. ON-LINE KATALOGA : www.biblioteka.ba

Prezentacija sadrži napredna informatička rješenja firme Dokument Servis d.o.o. u cilju implementacije projekta informatizacije i uvezivanja biblioteka osnovnih i srednjih škola Kantona Sarajevo, koji je dobio podršku Ministarstva kulture i sporta Kantona Sarajevo. U prezentaciji se skreće pažnja na sljedeće momente: integracija sa bibl.-info. Sistemom FACIT Biblioteka v2.0 ; mogućnosti uvezivanja biblioteka i prednosti; saradnja i razmjena različitih vrsta informacija putem web portala www.biblioteka.ba ; integracija sa drugim document management sistemima; centraliziranost podataka i distribuiranost funkcionalnosti; Windows i web modul sistema FACIT; mogućnosti skeniranja i digitalizacije građe; dostupnost informacijama „bilo kad, bilo gdje“; akcija

firme Dokument Servis d.o.o. – besplatna verzija aplikacije FACIT Biblioteka porodičnim bibliotekama u cilju očuvanja bh. kulturne baštine; rezultati i ciljevi.

PRESENTATION OF B-H ON LINE CATALOGUES: WWW.BIBLIOTEKA.BA

Presentation contains advanced information solutions of document service company with a view to implementation of the project of informatization and interconnection of libraries of elementary and high schools of sarajevo canton, supported by the ministry of culture and sport of sarajevo canton. Presentation highlight following elements: integration with library-information system facit library v2.0; possibilities of connecting libraries and advantages; cooperation and exchange of different kinds of information through web portal www.biblioteka.ba ; integration with other document management systems; windows and web module system facit; possibilities of scanning and digitization of materials; free access to information “at any time at any place”; action of the document service company – free version of application facit library for family libraries with the aim of protecting b-h cultural heritage.

Tema: ZAVIČAJNE ZBIRKE – NOVE USLUGE

Dragan Stojmenović

**Zavičajno odeljenje
Narodne biblioteke Bor
belakva@gmail.com**

O PLANIRANJU DIGITALIZACIJE NEKNJIŽNE GRAĐE NA ZAVIČAJIM ODELJENJIMA: SELEKCIJA I VALORIZACIJA

Ovim radom skrenuo bih pažnju na osnovnu problematiku na koju nailazimo u procesu izrade detaljnijih planova digitalizacije neknjižne građe, a odnosi se na samu selekciju i valorizaciju bibliotečke građe, koja je, samim tim, čvrsto vezana za određivanje prioriteta čuvanja ili prezentacije. Detaljna izrada projekta svakako zahteva razradu pomenutih metodoloških koraka, ali i njihovu čvrstu vezu sa načinima i mogućnostima prezentacije. U tom smislu, informativna struktura rada oslanjaće se na analize i raspravu koja se tiče dokumentarne vrednosti vizuelne građe i fotodokumentacionog bibliotečkog materijala. Drugi kriterijum valorizacije biće razmatran u okvirima kulturno-istorijske vrednosti neknjižne građe. Smatram da će ovaj primer, koji je po svome karakteru i samoj prirodi medija, biti adekvatan za analizu koja može dovesti do optimalne i konstruktivne rasprave o izboru prioriteta čuvanja ili prezentovanja digilizovane građe. Po svim novijim analizama digitalizacija ne predstavlja konačno rešenje prioriteta čuvanja, ali je svakako jedan od najboljih načina prezentovanja te vrste građe, tako da u tom kontekstu izvođenje zaključka imaće kao najvažniji prioritet rešenje razmatrane problematike u okvirima širokog spektra načina kojim će se digitalizovana građa predstaviti javnosti.

ON PLANNING DIGITIZATION OF NON-BOOK MATERIAL IN REGIONAL DEPARTMENT: SELECTION AND VALORIZATION

With this paper I would like to draw attention to fundamental problem that we encounter in compilation process of detailed plans for digitization of non-book materials, which relates to selection and valorization of library materials which is strongly associated with defining of preservation and presentation priorities. Detailed preparation of the project certainly demands elaboration of methods and its connection with ways and possibilities of presentation. In this context, informative structure of work will rely on analysis and discussion regarding documentary value of visual material and photo-documentary library materials. Other criterion of valorization will be discussed within the framework of historic value of non-book materials. I believe that this example will be adequate for analysis that could provoke optimal and constructive discussion about selection of preservation and presentation

priorities of digital material. According to all recent analysis, digitization does not represent solution of preservation priorities but it certainly is one of the best ways of presenting that kind of material, so in this context the conclusion will have for its most important priority a solution of considered problem in framework of wide range of methods by means of which digital materials will be presented to the public.

Slavica Repić

Narodna biblioteka Srbac; Zavičajna zbirka
info@univerzitet-srbac.org

ISKUSTVA U FORMIRANJU I RADU ZAVIČAJNE ZBIRKE PRI NARODNOJ BIBLIOTECI SRBAC

Zavicajna zbirka pri Narodnoj biblioteci Srbac formirana je 1991. godine, prema odredbama zakona o bibliotečkoj delatnosti. Fond broji 131 monografsku publikaciju u 420 ostalih bibliotečkih jedinica koje se svojim sadržajem odnose na Srbac, tu geografsku, političku, etničku, istorijsku, kulturnu i ekonomsku sredinu, takođe i građa koja je nastala, objavljena i štampana na teritoriji zavičaja, nezavisno od mesta rođenja svaraoca. Formiranje fonda prate uobičajeni problemi materijalne prirode, nezainteresovanost i nerazumevanje nadležnih institucija i nedovoljna informisanost građana. Zavičajni fond se posebno obrađuje i čuva u delu biblioteke prilagodenom trenutnim mogućnostima, i kao takav nema slobodan pristup. Za korisnike biblioteke pristupačan je samo u citaonici, a do sada su upriličene dve tematske izložbe sa ciljem da se građani upoznaju sa postojanjem Zbirke, kao i mogućnošću aktivnog ucesca u popunjavanju fonda. Izložbe su pratile sredstva informisanja lokalnog i regionalnog značaja. Novo informaciono doba traži od bibliotekara da bude promoter fondova, koordinator usluga i informacija u svojoj sredini, savetnik i vodič kroz kolekcije, kataloge, bibliografije i elektronske resurse, organizator i pronalazac traženih podataka. Da bi korisnik lakše i brže došao do traženih podataka, a tiču se zavičajnih tema, pristupila sam izradi Bibliografije monografskih publikacija Zavičajne zbirke.

EXPERIENCES IN FORMING AND ACTIVITY OF REGIONAL LIBRARY AT PUBLIC LIBRARY SRBAC

Regional collection at Public Library Srbac was founded in 1991 in line with provisions of the Law on Library Function. The stock contains 131 monograph publications in 420 other library units that with its content relate to Srbac, its geographic, political, ethnic, historic, cultural and economic environment, as well as materials published and printed at its territory, irrespective of the place of birth of an author. Forming of the materials is followed by usual financial problems, lack of interest and understanding by competent institutions and insufficient level of information of citizens. Regional collection is separately processed and preserved in a part of the Library adjusted to current situation and does not provide free access.

For library users, regional collection is available only in reading room, and until now, two thematic exhibitions have been arranged in order to introduce the collection to citizens, as well as the possibility of active contribution to the materials. New information age requests that a library is also a promoter of materials, coordinator of services and information, a counsellor and guide through collections, catalogues, bibliographies and electronic resources, organizer and finder of requested information. In order for user to acquire requested information more easily, I begun compilation of Bibliography of monograph publications of regional collection.

Vaska Sotirov-Đukić

Biblioteka grada Sarajeva
Služba za zavičajnu zbirku
dukic@bih.net.ba

EVROPSKE SMJERNICE U PRAKSI ZAVIČAJNE ZBIRKE GRADA SARAJEVA

U toku izlaganja bi se istakao značaj PULMAN/CALIMERA smjernica koji su uticali na nove oblike rada i usluga unutar Službe za zavičajnu zbirku. To su na prvom mjestu projekti digitalizacije

tematskih zbirki, rad sa lokalnom zajednicom, rad sa volonterima i pokretanje Kluba prijatelja Sarajeva sa zadatkom da se prikuplja i populariše kulturna baština Sarajeva te pozitivna iskustva u saradnji sa drugim bibliotekama i kulturnim institucijama na nekim od zajedničkih projekata. Poseban akcenat bit će na digitalizaciji građe i kulturnom turizmu kao sastavnim elementima kod razvoja novih usluga, kao i primjena Interneta i portala koji mogu pomoći u prezentaciji baštine ne samo lokalne zajednice već i šire.

EUROPEAN GUIDELINES IN PRACTICE OF SARAJEVO REGIONAL COLLECTION

During presentation the emphasis would be on importance of PULMAN/CALIMERA Guidelines which influenced new forms of work and services in Office of Regional Collection. Firstly, there are projects of digitization of thematic collections, work with local community, work with volunteers and launching of Club of Sarajevo Friends with the mission to collect and popularize cultural heritage of Sarajevo, as well as positive experiences in cooperation with other libraries and cultural institutions. Special emphasis would be placed on digitization of material and cultural tourism as integral elements in development of new services, as well as application of the Internet and portal which could provide support in presentation of heritage.

Tema: DIGITALIZACIJA GRAĐE I NOVE USLUGE

Snježana Derviškadić

**Emerging Markets Group Ltd. / USAID Cluster Competitiveness
Activitiy
sderviskadic@usaidcca.ba**

TURIZAM I KULTURNO NASLJEĐE

Bogatstvo kultura naroda u svijetu je u posljednjoj dekadi postao jedan od najjačih motivatora putovanja. Turistička putovanja motivirana istraživanjem i upoznavanjem novih i drugačijih kultura rastu stopom od preko 15% godišnje, i na njih otpada oko 12% svih međunarodnih putovanja godišnje. Već duže vremena, kulturno i istorijsko nasljeđe privlače veliki broj posjetilaca. Ne treba bježati ni od priznanja da je velikom broju historijskih i civilizacijskih lokaliteta turizam donio ekonomsku dobit ali i nanio veliku štetu (npr. prekomjerne posjete Machu Pichu hramu). Upravo zato je ključno naglasiti promjenu koja se desila i dešava se od sredine 1990-tih: pomak od masovnog ka održivom turizmu, gdje je način posjeta i odnos turista prema nasljeđu usmjeren upravo na razumjevanje značaja, te dugoročno očuvanje. U takvom okruženju kulturno nasljeđe se ogleda upravo u postojanju, popularno nazvanog, „materijalnog“ (arhitektura, umjetnost) i „nematerijalnog“ (tradicije, običaji, predanja) nasljeđa. Bosna i Hercegovina svojim položajem vječnog ispreplitanja istorijskih i kulturoloških i društvenih zbivanja Evrope nudi jedinstvenu mješavinu tradicije, mentaliteta, suživota, i običaja, koji zajedno sa istorijskim jezgrom, arhitektonskim nasljeđem i bogatim stvaralaštvom čine idealne predušlove da kroz turizam obezbjedi valorizaciju i ekonomsku održivost te svoje jedinstvenosti. Upravo ne institucijama kulture – muzejima, galerijama, bibliotekama; te turističkim radnicima da u narednom periodu ostvare potrebnu simbiozu.

U zemlji je već pokrenut niz projekata: valorizacija nasljeđa na području Stoca, Mostar i Jajce - UNESCO spomenici svjetske baštine, revitalizacija stambenih objekata u Mostaru kao smještajnih kapaciteta, označavanje nacionalnih spomenika u Sarajevu, unapređenje Muzeja Sarajeva.

TOURISM AND CULTURAL HERITAGE

Cultural treasures in the world have become the strongest motivation for tourism. Tourist travels motivated by exploration and meeting new and different cultures increases by the rate of 15% annually, and 12% of all international travels per year are tourist travels. For quite some time, cultural and historic heritage have attracted a great number of visitors. One should admit that a great number of historic and civilization locations took advantage of tourism, but in the other hand it caused a great harm to many of them (i.e. excessive visits to Machu Pichu). Thus, it is very important to emphasize

the change that has been happening since 1990: the change from massive to sustainable tourism where the visits and relation of tourists to heritage is directed to understanding of importance and long term preservation. In that kind of environment cultural heritage is reflected in existence of popularly called „material” (architecture, art) and „nonmaterial” (tradition, customs) heritage. Bosnia and Herzegovina with its entwined historic, cultural and social elements in the heart of Europe, offers a unique mixture of tradition, mentality, coexistence and customs which together with its history, architectural heritage and abundant creativity make ideal preconditions for tourism to provide valorization and economic sustainability of its uniqueness. Institutions of culture and tourist workers are responsible to obtain necessary union. A number of different projects have been launched in the country: valorization of heritage at the territory of Stoc, Mostar and Jajce – UNESCO world heritage sites, restoration of residential area in Mostar as accommodation capacities, marking of national monuments in Sarajevo, upgrading Sarajevo Museum.

**Selma Rizvić, Aida
Sadžak, Emir Buza**

**Elektrotehnički fakultet Sarajevo
selma.rizvic@etf.unsa.ba**

DIGITALIZACIJA OBJEKATA KULTURNE BAŠTINE U PROJEKTU VIRTUALNO SARAJEVO

Bosna i Hercegovina je nastala u 11 stoljeću. Bogata i turbulentna historija ove zemlje, gdje se sreću Istok i Zapad, ostavila je mnogobrojne objekte kulturnog naslijeđa različitih kultura i religija. Danas je potrebno sačuvati to kulturno naslijeđe za buduće generacije.

Cilj projekta Virtualno Sarajevo – Baščaršija je da prezentira stari dio grada Sarajeva posjetiocima putem Interneta. Sadržaj kreiran za ovu prezentaciju je multimedijalan i sastoji se od panoramskih fotografija, video prolaza, priča o mjestima i događajima i interaktivnih 3D modela objekata kulturnog naslijeđa.

Ovaj rad prezentira proces kreiranja interaktivnog modela objekta kulturnog naslijeđa. Proces počinje sa istraživanjem podataka o objektu, prikupljanjem materijala i pravljenjem detaljnih fotografija. Sljedeća faza je kreiranje visokokvalitetnog 3D modela. Da bismo prikazali taj model na Internetu, on se mora optimizirati. Konačno, model postaje interaktivan izvozom u VRML jezik i dodavanjem nodova sa informacijama. Sada se interaktivni model može istraživati i pregledati pomoću odgovarajućeg VRML browser softvera. Svi koraci u ovom procesu su ilustrirani u radu na primjeru jednog interaktivnog 3D modela.

DIGITIZATION OF OBJECTS OF CULTURAL HERITAGE WITHIN THE VIRTUAL SARAJEVO PROJECT

Bosnia and Herzegovina was founded in 11th century. Rich and turbulent history of this country, where the East and West are entwined, has left numerous objects of cultural heritage of different cultures and religions. Today, we must save this cultural heritage for future generations.

The aim of the Virtual Sarajevo Project – Old Town *Baščaršija* is to present old town of Sarajevo to visitors through the Internet. Content of this presentation is multi-medial and consists of panoramic photographs, video clips, stories about places and events and interactive 3D models of objects of cultural heritage.

This paper presents process of creation of interactive model of objects of cultural heritage. The Process begins with data research on an object, collection of material and detailed photographs. The next phase is creation of high quality 3D model. In order to present this model on the Internet, it has to be optimized. Finally, model becomes interactive by its transformation to VRML language and adding of nodes which contain information. Now, the interactive model can be researched and viewed by adequate VRML browser. All steps in this process are illustrated in the paper with the example of one interactive 3D model.

Dragan Golubović	INFOBIRO digitalni arhiv www.infobiro.ba dragan@media.ba
<p>PRIMJERI DIGITALIZACIJE KULTURNE BAŠTINE U SKLOPU DIGITALNOG ARHIVA INFOBIRO www.infobiro.ba</p> <p>INFOBIRO je digitalni arhiv potpuno pretraživ prema ključnoj riječi i za sada predstavlja jedini takav arhiv u Bosni i Herecegovini. Kao sadržaj pretrage INFOBIRO nudi dnevne, sedmične, mjesečne, periodične i specijalizovane publikacije zatim istraživanja, analize i sve druge relevantne sadržaje koji su vezani sa Bosnu i Herecegovnu. Govoreći o brojkama riječ je o oko 350.000 pretraživih članka i preko 300 analiza, istraživanja NGO sektora u BIH.</p> <p>Uzimajući u obzir činjenicu da je aktivnost INFOBIROa vezana za štampu tokom prošle godine krenuli smo u jedan kako sada izgleda prilično dug i nezvjestan proces digitalizacije bh.štampe kao jednog od primarnog baštinskog izvora.</p> <p>Tokom izlaganja pokazat ćemo primjere migracije dijela kulturno – istrojske baštine BIH tačnije bh.štampe na prenosive digitalne medije kao načina kako su ove novine nakon dugo godina ponovo postale dostupne za čitateljstvo.</p> <p>Riječ će biti o novinama: Oslobođenje 1992.-1995, SINEST 1967.- 2007., NADA 1896-1898., Bosanska vila 1886., i Naši Dani 1987.-1990.</p> <p>EXAMPLES OF DIGITIZATION OF CULTURAL HERITAGE WITHIN DIGITAL ARCHIVE INFOBIRO www.infobiro.ba</p> <p>INFOBIRO is Digital Archive that can be browsed by a key word, and it is the only one Archive of that kind in Bosnia and Herzegovina. For its content, INFOBIRO offers daily, weekly, monthly, periodical and specialized publications for a research, analysis as well as all other relevant contents relating to Bosnia and Herzegovina. Speaking in numbers, there are around 350.000 of articles and over 300 analyses and research of NGO sector in B-H.</p> <p>Taking into consideration the fact that INFOBIRO activity relates to the press, last year we have begun a long-term process of digitization of B-H press as one of the primary sources of heritage. During presentation, we will demonstrate examples of migration of works of B-H cultural-historic heritage, more precisely of B-H press to digital media, and thus after many years, these newspapers and journals became available to the public.</p> <p>The following newspapers and magazines are available: Oslobođenje 1992-1995, SINEST 1967-2007, NADA 1896-1898, Bosanska vila 1886, and Naši Dani 1987-1990.</p>	

Tema: DIGITALIZACIJA GRAĐE – ARHIVI I MUZEJI

**Dražen Kotrošan , Božena
Čvorović**

**Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine
z.muzej@zemaljskimuzej.ba**

**MOGUĆNOSTI U DIGITALIZACIJI PALEONTOLOŠKIH I ZOOLOŠKIH ZBIRKI
ZEMALJSKOG MUZEJA BOSNE I HERCEGOVINE**

Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine je najstarija naučna institucija u Bosni i Hercegovini. U proteklih 120 godina zahvaljujući istraživačkom radu generacija muzejskih stručnjaka iz oblasti arheologije, etnologije i prirodnih nauka u Muzeju su oformljene bogate naučne zbirke. Procjenjuje se da je u Odjeljenju za prirodne nauke u naučnim zbirnama pohranjeno oko 1,5 milion primjeraka fosila, minerala, stijena, ruda, gljiva, biljaka i životinja. U 19. i 20. vijeku dokumentacija spomenutih zbirki vršena je putem kartoteka i inevtarskih knjiga. Sa razvojem informacijskih sistema i u Muzeju su započete radnje na elektronskim bazama podataka. U zadnjih 10 godina u Odjeljenju za prirodne nauke oformljene su baze podataka za nekoliko zbirki. S druge strane, u izložbenim zbirnama predstavljen je dio materijala iz naučnih zbirki. Ove zbirke prvenstveno imaju obrazovni karakter. Stoga digitalizacija izložbenih zbirki ima višestruk značaj u pravcu njihovog približavanja širokom auditorijumu koji posjećuje Muzej (daci, studenti, nastavnici) ili koji zbog različitih okolnosti nisu u prilici da ga posjete (npr. osobe sa specijalnim potrebama). Poslijednjih godina u nekoliko navrata su vršeni pokušaji digitalizacije izložbenih zbirki Muzeja. Ovaj rad ima za cilj da predstavi mogućnosti u digitalizaciji naučnih i izložbenih paleontološki i zooloških zbirki Zemaljskog muzeja bazirajući se na nekim svjetskim iskustvima.

**EXAMPLES OF DIGITIZATION OF PALAENTOLOGICAL AND ZOOLOGICAL
COLLECTIONS OF NATIONAL MUSEUM OF BOSNIA AND HERZEGOVINA**

National Museum of Bosnia and Herzegovina is the oldest scientific institutions in Bosnia and Herzegovina. In the last 120 years, owing to research works of museum professionals from the field of archeology, ethnology and natural sciences, rich scientific collections were formed in the Museum. It is estimated that in the Department of Natural History there are around 1,5 million of fossils, minerals, rocks, ores, mushrooms, plants and animals. In 19th and 20th century, documentation of mentioned collections was performed by means of card files and inventory book. In the last ten years, in the Department of Natural History data bases were created with several collections. At the other hand, a part of scientific material was displayed in exhibition collections. These collections have educational character. Therefore, digitization of exhibition collections is very important for their introduction to the public (pupils, students, professors) and to those who, due to various reasons, can not come to the Museum (i.e. persons with special needs). In the last period, there were several attempts of digitization of exhibition collections of the Museum. The aim of this paper is to present examples of digitization of scientific and palaentological and zoological collections of the National Museum based on certain world-wide experiences.

Izet Šabotić	Arhiv Tuzlanskog kantona arhiv.tk@bih.net.ba
<p>UTICAJ SAVREMENIH INFORMATIČKIH TEHNOLOGIJA NA ZAŠTITU I KORIŠTENJE ARHIVSKE GRAĐE (bosanskohercegovačko iskustvo)</p> <p>Razvoj novih tehnologija i novih nosača informacija, stvorio je nove mogućnosti u pogledu zaštite i korištenja arhivske građe kao vrijednog kulturnog naslijeđa. Primjenom novih nosača informacija i uvođenje novih tehnologija, unaprijeđen je pristup arhivima i arhivskoj građi, ali i stvorena je potreba rješenje saradnje arhivskih djelatnika sa stručnjacima iz drugih naučnih oblasti. Uticaj savremenih informatičkih tehnologija na arhive i djelatnost koju obavljaju je očigledna, što iziskuje multidisciplinarna istraživanja i znanja, što je neminovnost ukoliko želimo olakšati pristup arhivskoj građi (informacijama) u daljem razvoju arhivske teorije i prakse.</p> <p>Elektronsko poslovanje, dokument menadžment sistemi i elektronske arhive postale su danas stvarnost i u BiH. Donošenjem Zakona o elektronskom poslovanju i elektronskom potpisu širom su otvorena vrata primjene novih tehnologija u oblasti arhivske djelatnosti. Međutim, u fazi samog odlučivanja o uvođenju ovih tehnologija prisutna su brojna pitanja koja zahtijevaju pojašnjenje. Poseban značaj za nas ima pitanje revizije sigurnosti digitalno arhivirane informacije, što podrazumijeva uspostavu sistema koji podrazumijeva nemogućnost manipulisanja dokumentom od momenta njegovog digitalizovanja do arhiviranja i nemogućnost manipulisanja arhiviranim dokumentom.</p> <p>INFLUENCE OF CONTEMPORARY INFORMATION TECHNOLOGIES ON PRESERVATION AND USAGE OF ARCHIVAL MATERIALS (B-H experience)</p> <p>Expansion of new technologies and new data storage devices has created new possibilities in terms of preservation and usage of archival materials as valuable cultural heritage. By application of new data storage devices and introduction of new technologies the access to archives and archival materials has been improved but it has also created a need for cooperation between archival workers and professionals from other scientific fields. Influence of contemporary information technologies on archives and its function is obvious and it requires multidisciplinary research and skills insofar as we want to facilitate access to archival materials (information) in further development of archival theory and practice.</p> <p>Today, electronic business, document management systems and electronic archives have become reality in Bosnia and Herzegovina. The Law on Electronic Business and Electronic Signature has opened the doors of application of new technologies in archival activity. However, within the phase of deciding on introduction of new technologies many issues must be resolved. The issue of security of digitally archived information has a special importance for us, and it implies setting up a system that would prevent manipulation of documents from the moment of its digitization to archiving, and impossibility of manipulation with archived document.</p>	
Azem Kožar	Filozofski fakultet, Univerzitet u Tuzli azem.kozar@untz.ba
<p>O NEKIM ASPEKTIMA KULTURNE POLITIKE BOSNE I HERCEGOVINE</p> <p>U BiH ne postoji konzistentna, prosperitetna i moderna kulturna politika. Staromodan pristup koji provodi komplicirana i hibridna dejtonska struktura vlasti ne osigurava nikakvu harmonizaciju kulturnih sadržaja i ne omogućava promociju kreativnosti kao neophodan strateški cilj svake organizirane kulturne politike. Krucijalna pitanja stanja i brige o dobrima kulturno-historijskog naslijeđa u BiH, nisu ni prepoznata od strane aktuelne politike kao društvena relevantna i urgetna za rješavanje. Zbog toga je sasvim iluzorno očekivati da inicijative i rješenja dođu „odozgo“ tj. sa bilo kog nivo avlasti. Taj proces mora krenuti „odozdo“, od sudionika i nosilaca djelatnosti, tj. od kulturnih stvaralaca, kulturnih institucija i kulturnih asocijacija. Polaznu tačku u tom programu čini evidencija stanja dobara kulturno-historijskog naslijeđa i institucije kulture. Sljedeći korak trebala bi biti</p>	

adekvatna institucionalizacija, uobličena odgovarajućim harmoniziranim propisima svih nivoa. Nakon definiranja stanja i uspostave odgovarajuće i pravno utemeljene institucionalne infrastrukture, neophodno bi bilo sačiniti odgovarajući projekt razvoja bar do 2010. godine sa jasno utvrđenim prioritetima. Uporedo sa svim ovim fazama neophodna je brza i efikasna primjena međunarodnih pravnih i društvenih akata, odnosno stručnih standarda koje primjenjuje Evropska unija. Rješavanje naznačene grupe pitanja, zahtijeva brojne stručne rasprave unutar institucija i asocijacija u sferi kulturno-historijskog naslijeđa, kao i između njih i institucija sistema vlasti. To je relativno dug, ali neophodan i neodložan proces. Saradnja arhiva, biblioteka i muzeja na tom planu je veoma važan podsticajni i kreativni faktor.

ON CERTAIN ASPECTS OF CULTURAL POLICY OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

There is no consistent, prosperous and modern cultural policy in Bosnia and Herzegovina. Old fashioned method conducted by complicated and hybrid Dayton authorities does not provide any kind of harmonization of cultural programs and does not facilitate promotion of creativity as one of the necessary strategic goals of any organized cultural policy. Crucial issues concerning conditions and responsibilities for cultural and historic heritage in B-H have not even been recognized by current politics as important and urgent. Therefore, it is not realistic to expect that initiatives and solutions will be set in motion by any level of authorities. That process must be initiated by participants and bearers of activity, namely cultural promoters, cultural institutions and cultural associations. Starting point in this program represents records on property condition of cultural and historic heritage and cultural institutions. Next step would be proper institutionalization in line with adequate harmonized regulations from all levels. Following the defining of current condition and establishment of legally based institutional infrastructure, it would be necessary to prepare relevant development program at least until 2010 with clearly defined priorities. In parallel to all these phases, fast and efficient application of international legal and social acts, i.e. professional standards applied by EU, is also necessary. Settlement of mentioned issues requires professional discussions within and between institutions and associations in the field of cultural and historic heritage with participation of state authority institutions. This represents relatively long but necessary and urgent process. In this context, cooperation between archives, libraries and museums is very significant stimulating factor.

Calimera Smjernice

**Cultural Applications:
Local Institutions Mediating Electronic Resources**

Smjernice za dobru praksu: sažetak

calimera

The Calimera Project is funded
under the European
Commission,
IST Programme

Calimera Smjernice
Sadržaj

DIO 1: Smjernice socijalne politike

Društvena uključenost
Kulturni identitet i povezanost
eVlada i gradanstvo
Učenje (formalno i neformalno)
Društveni i ekonomski razvoj

Dio 2: Smjernice za upravljanje

Strateško planiranje
Saradnja i partnerstvo
Poslovni modeli
Osoblje
Izvođenje i evaluacija rada
Pravna pitanja

Dio 3: Tehničke smjernice

Osnovna tehnologija i infrastruktura
Digitalizacija
Digitalno očuvanje
Opis izvora
Otkrivanje i pronalaženje
Upravljanje sadržajem i kontekstom
Multimedijalne usluge
Interaktivnost
Višejezičnost
Personalizacija
Pristup za osobe sa smetnjama
Bezbjednost

Calimera Smjernice
Smjernice socijalne politike

Društvena uključenost

SAŽETAK

DJELOKRUG

Ove smjernice opisuju načine na koje se muzeji, biblioteke i arhivi mogu baviti problemima društvene isključenosti koji utječu na različite korisničke skupine.

STRATEŠKA PITANJA

Baštinske ustanove mogu značajno doprinijeti promociji društvene uključenosti tako što će nuditi svoje usluge osobama koje su ugrožene u svojim sredinama i jačati društvenu koheziju u području i regiji u kojima one žive. To uključuje usvajanje pozitivnih mjera društvene uključenosti, prilagođavanje i širenje djelokruga ponuđenih službi i usluga, stvaranje novih partnerstava sa zajednicom i mijenjanje nekih njihovih tradicionalnijih vrijednosti i prakse.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Kulturne ustanove mogu doprinijeti borbi protiv društvene isključenosti na slijedeće načine:

- popularizacijom društvene uključenosti kao strateškog prioriteta u svim svojim uslugama;
- savjetovanjem sa društveno isključenim skupinama i njihovim uključivanjem u zajednički rad;
- pružanjem usluga tamo gdje za njih postoji potreba i vođenjem računa o mogućnostima smiještanjem svojih prostora uz postojeće lokalne službe i usluge;
- pružanjem pokretnih i vanjskih usluga osobama koje se nalaze u udaljenim područjima;
- uvođenjem fleksibilnog radnog vremena;
- sklapanjem partnerstava sa ciljem razvijanja i pružanja usluga;
- pružanjem usluga institucionaliziranim osobama;
- prilagođavanjem usluga potrebama specifičnih skupina;
- razvijanjem uloge osoblja koje će biti više društveno osjetljivo i obrazovno;
- mijenjanjem javne predodžbe o muzejima, bibliotekama i arhivima, kako bi ove institucije postale otvorenije društveno isključenim osobama, ne zanemarujući pritom postojeće korisnike;
- osiguravanjem prilika da zbirke i izložbe odražavaju kulturnu i društvenu raznolikost lokalnih zajednica;
- potpunim iskorištavanjem tehnologija informacijskog društva (*Information Society Technologies - IST*) u borbi protiv društvene isključenosti.

BUDUĆI ZADACI

U mnogim zemljama se danas razvijaju jasnije nacionalne i u skladu s tim, lokalne strategije koje bi trebalo da pomognu muzejima, bibliotekama i arhivima u razvoju smjerova i partnerstava, na temelju kojih će se uspješno rješavati problemi društvene isključenosti. Ipak, potrebno je usklađenije i šire djelovanje.

SAŽETAK

DJELOKRUG

Problemi o kojima se raspravlja u ovim smjernicama obuhvataju kulturne različitosti, povezanost zajednice, stvaranje sadržaja, informacije o kulturnom životu zajednice i raznoliki kulturološki sadržaj.

STRATEŠKA PITANJA

Evropska Unija podržava aktivnosti predviđene za poticanje očuvanja, unapređivanja i promicanja kulture koju definira kao *jezik, književnost, pozorišna i likovna umjetnost, arhitektura, zanati, kino i televizija*. Njeni centri za kulturna pitanja, s obzirom na kulturni identitet i različitosti, imaju za cilj očuvanje i podržavanje različitosti i dostupnosti svima.

Nova EU povjerenica za Informacijsko društvo i medije, Viviane Reding, zavjetovala se da će biti povjerenica za inovaciju, uključenost i kreativnost. *Inovacija mora djelovati kao pokretačka sila u lisabonskom procesu; uključenost će nadvladati digitalni jaz i ojačati evropski identitet i njegovu kulturnu različitost pomoću medijskog pluralizma, koji će omogućiti slobodno kretajno izražavanje*. Gospođa Reding je dodala, da *nove tehnologije moraju osigurati širu distribuciju slika, priča, historije i identiteta evropskih naroda*.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Kao riznice različitih kulturnih naslijeđa, muzeji, biblioteke i arhivi u cijeloj Evropi već dugo sudjeluju u velikom broju aktivnosti koje se provode da bi se podražao pristup različitim kulturama. Postoje dva načina:

- Osiguravanje pristupa lokalnim kulturnim izvorima za potencijalnu globalnu publiku, upotrebom ICTa. To može omogućiti ljudima učenje o drugim kulturama, što će unapređivati kulturni turizam;
- Osiguravanje pristupa uslugama i izvorima za kulturološki različitu lokalnu zajednicu

Podržavanje kulturnih različitosti donosi edukativnu, ekonomsku i socijalnu korist i doprinosi permanentnom obrazovanju, društvenoj uključenosti i ekonomskoj regeneraciji

BUDUĆI ZADACI

Muzeji, biblioteke i arhivi bi trebalo da predvode stvaranje izvora informacija relevantnih potrebama zajednice, koja u metropolama mogu biti doista raznolika. Trend koji vlada među korisnicima je učestvovanje u stvaranju i prikupljanju izvora.

eVlada i građansko pravo

SAŽETAK

DJELOKRUG

U ovim smjernicama se raspravlja o tome, na koji način kulturni sektor može doprinijeti ispostavljanju vladinih usluga građanima, o odnosima između vlade i građana i jačanju građanstva zahvaljujući pristupu informacijama i uslugama.

STRATEŠKA PITANJA

Građanstvo Evropske Unije, obuhvaćeno Rimskim pregovorima i utemeljeno Pregovorima u Maastrichtu, karakteristično je po pravima i dužnostima i udjelom u političkom životu. Stvarnost je međutim takva, da veliki broj građana smatra EU i svoje vlade tek udaljenim političkim i ekonomskim jedinicama. Jedan od načina poticanja aktivnog građanstva je poboljšanje pristupa informacijama i uslugama i to je jedan od ciljeva eVlade.

Evropska Unija je eVladu proglasila prioritetom u planu eEvrope 2005. U septembru 2003. godine, Vijeće je prihvatilo obraćanje eVladi, pozivajući svu administraciju da osigura pristup javnim uslugama investiranjem u načine pristupa (PC, digitalni TV, mobilni terminali, terminali javnog pristupa).

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Zbog borbe za intelektualne slobode i prava pristupa informacijama, institucijama za očuvanje kulturnog naslijeđa je provjerena važna uloga u izgradnji aktivnog građanstva. One to mogu činiti na dva nivoa:

- Kao javna služba, svoje usluge mogu ponuditi u elektroničkom obliku;
- Kao informacijska služba mogu ponuditi svoje informacije i pristup drugim službama eVlade, lokalnim, nacionalnim i evropskim. Informacije su moćno oruđe demokracije, ali se moraju dobro organizirati i voditi, da ne bi došlo do nagomilavanja, što je posao biblioteka i arhiva.

BUDUĆI ZADACI

EU je postavila ciljeve javnim službama, a to je široka povezanost, koja će omogućiti svim muzejima, bibliotekama i arhivima ispostavu svojih usluga elektroničkim putem. Kako se eVlada sve više širi, ljudi bez osobnog pristupa Internetu će morati da budu u dosegu javnih Internet terminala npr. bežičnom vezom. To se može napraviti u muzejima, bibliotekama ili arhivima, koji u većini zemalja imaju veliki broj zgrada i mobilnih službi.

Učenje (formalno i neformalno)

SAŽETAK

DJELOKRUG

Ove smjernice govore o učenju djece i odraslih. Bave se formalnim, ali i neformalnim učenjem koje se obično povezuje s muzejima, bibliotekama i arhivima. Obuhvata i promjene koje su učenju donijeli digitalizacija izvora i novi načini pružanja usluga.

STRATEŠKA PITANJA

Cjeloživotno učenje je «svako učenje tokom cijelog života, s ciljem poboljšanja znanja, vještina i sposobnosti, sa ličnog, građanskog, društvenog i/ili ekonomskog stajališta». Evropska Unija se zalaže za cjeloživotno učenje kao sastavnim dijelom svojih stremljenja, sa željom da Evropu učini najkonkurentnijom dinamičnom ekonomijom znanja.

Nove tehnologije nude svim pojedincima mogućnost prilagođavanja učenja svojim specifičnim potrebama i okolnostima. Brojni su muzeji, biblioteke i arhivi proaktivne obrazovne ustanove. Ipak, sve kulturne ustanove moraju odgovoriti na strategije i razvoj koje djeluju kao pokretači promjena, uključujući evropske i nacionalne ciljeve postizanja društva znanja, programe vlada za uključivije usluge, tehnološki napredak koji omogućuje obrazovanje uz pomoć sve brojnijih interaktivnih i pokretnih uređaja, potrebe za vještinama na radnom mjestu koje su utemeljene na znanju, zahtjeve eVlada za digitalno pismene građane, pokretnost osoba koja vodi potrebi za boljim znanjem stranih jezika, uključivanje osoba iz različitih sredina koje zahtijeva čvrste temelje društvene kohezije i globalizaciju koja donosi odgovarajuće potrebe za zaštitom kulturnih identiteta.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Muzeji, biblioteke i arhivi moraju u svoje strategije ugraditi kulturu učenja i iznaći načine mjerenja svog utjecaja na učenje pojedinaca. Ove ustanove mogu doprinijeti razvoju vještina kod djece kroz užu saradnju sa školama, osiguravajući tako sigurno i zanimljivo mjesto učenja, uključujući i sigurna virtualna mjesta. Kulturne ustanove mogu doprinijeti razvoju temeljnih vještina i sposobnosti, digitalne pismenosti i vještine potrebne za pronalaženje zaposlenja, kao i učenje iz zabave.

BUDUĆI ZADACI

Digitalizacija i nove tehnologije povećavaju mogućnosti učenja. Muzeji, biblioteke i arhivi moraju saradivati sa obrazovnim ustanovama kako bi zajedno oblikovali nastavne jedinice (*learning objects*) i virtualna okruženja za učenje i proizveli sadržaj koji se može koristiti putem interaktivne televizije i pokretnih uređaja.

Društveni i ekonomski razvoj

SAŽETAK

DJELOKRUG

Ove smjernice govore na koji način muzeji, biblioteke i arhivi podržavaju ekonomski i društveni razvoj.

STRATEŠKA PITANJA

Muzeji, biblioteke i arhivi mogu pomoći u razvoju jake lokalne ekonomije podržavajući lokalno poslovanje i industriju na nekoliko načina, kao što su :

- Privlačenje turista i unutrašnja ulaganja
- Pružanje informacijskih usluga
- Poticanje usvajanja vještina
- Doprinos obnavljanju i održavanje susjedstva
- Ostanak u prvim redovima kulturne industrije.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Turizam podrazumijeva kulturni, rodovski i virtualni turizam i institucije za očuvanje kulturnog naslijeđa moraju se predstavljati kao ključni igrači u ovoj industriji.

Treba obratiti više pažnje povećanju potencijala kulturnih službi, da bi se privukli domaći investitori.

Pristup informacijama je ključan za poslovanje i sve vrste organizacija. Pristup up-to-date, tačnim informacijama mora biti moguć cijeli dan. Treba obratiti posebnu pažnju na razvoj portala i personaliziranih informacija relevantnih za potrebe zajednice.

Obrazovna uloga muzeja, biblioteka i arhiva bi trebalo da bude iskorištena u svrhu unapređivanja vještina lokalne radne snage.

BUDUĆI ZADACI

Već nekoliko godina, znanje i informacije se prepoznaju kao materijalno dobro; muzeji, biblioteke i arhivi bi trebalo da stvaraju sličnu prepoznatljivost kao vrata, vodiči, proizvođači kulturnog sadržaja u ekonomiji znanja. Industrija kulture će vjerovatno i dalje rasti, stavljajući u prvi plan sadržaj muzeja, biblioteka i arhiva i vještine njihovih djelatnika. Muzeji, biblioteke i arhivi su u stanju pružiti doprinos na tom području i trebalo bi da iskoriste sve prilike i preuzmu ulogu vodećih igrača.

Calimera Smjernice
Smjernice za upravljanje

Strateško planiranje

SAŽETAK

DJELOKRUG

Ove smjernice obuhvataju slijedeće teme: strateško planiranje, planovi za izradu projekta, poslovno planiranje i planovi za razvoj kulture.

STRATEŠKA PITANJA

Evropska Unija je izradila strateški plan za razvoj kulture pod nazivom– Program za kulturu 2007 – (the Culture 2007 programme) u kojoj je iznijela svoje ciljeve i zadatke za period od 2007. do 2013. godine.

Kao i do sada, Evropske države su izradile strateški plan za ekonomski i socijalni razvoj, te za svrhe obnove. Na polju kulture i informacija, strateško planiranje je nov i savremen pristup. Sada je opće priznato da kultura uveliko doprinosi dobrobiti društva. Planovi za razvoj kulture bi trebalo da postanu dio nacionalnih i lokalnih vladinih strategija za unapređenje društva.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

U slučaju kada muzeji, biblioteke i arhivi svoje usluge pružaju preko lokalnih vlasti, od njih se može zahtijevati da se izrade planovi, najčešće godišnji, koji bi opisali njihove usluge, prikazali na koji način oni doprinose općem programu rada vlade, pružili dokaz da su korisnici zadovoljni i da se ostvaruje novčana korist. Planovi za razvoj kulture koji objedinjuju različite oblasti su također potrebni. Ove planove treba posmatrati sastavnim dijelom strateškog planiranja lokalnih vlasti.

Kada muzeji, biblioteke i arhivi predlažu izvršenje posebnog projekta, kao što je npr. pobrojavanje sredstava, ili uvođenje dalekosežne aktivnosti, potrebno je izraditi plan za taj projekat, naročito ako se potražuju sredstva za njegovu izradu.

BUDUĆI ZADACI

Institucije za kulturu moraju osigurati dokaz o svom doprinosu društvu, pokazati da se ostvaruje novčana dobit i konstantno nastojati osigurati sredstva za posebne projekte. Sposobnost izrade strateškog plana, planova za izradu projekata i poslovnih planova je postala osnovna vještina menadžera.

Saradnja i partnerstvo

SAŽETAK

DJELOKRUG

Ove smjernice obuhvataju slijedeće teme: strateška partnerstva, konzorciji i partnerstvo sa drugim vladama, lokalnim upravama i poslovnim organizacijama.

STRATEŠKA PITANJA

Nužnost sagledavanja javnih potreba u više 'holističkom' kontekstu, podržana je od strane mnogih vlada i EU, što znači da ustanove koje se bave kulturnim naslijeđem moraju saradivati sa lokalnim vlastima, sa sektorom za obrazovanje, sa lokalnim i regionalnim agencijama centralne vlasti, kao i sa drugim partnerima koji se bave kulturom.

Sve je veća potražnja za uslugama koje u određenom geografskom području ne može pružiti samo jedna institucija. Potrebna su partnerstva da se na ekonomičan način poveća spektar usluga dostupnih javnosti ili da se osigura održavanje i poboljšanje usluga tamo gdje budžet nije dovoljan.

Pojava mrežnih usluga i sama priroda digitalnog sadržaja u kompjuterskom svijetu predstavljaju još jednu jaku silu koja može ukloniti organizacijske prepreke, a ujedno je to i potreba koja uključuje međusobnu saradnju i partnerstva.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Međusobna saradnja i partnerstvo je put do cilja. U većini slučajeva partnerstva se stvaraju zato što ih njihovi članovi vide kao efikasno sredstvo za postizanje svojih ciljeva i zadataka. Partnerstva su uspješna onda kada svi učesnici doprinose i potpomažu njihov rad. Uspješno partnerstvo je ono čiji je rezultat očigledna korist njegovih korisnika. Različite vrste saradnje su efikasne u izvršavanju različitih vrsta zadataka.

BUDUĆI ZADACI

Kako bi korisnik bio u mogućnosti da potražuje građu koja se odnosi na neku specifičnu temu i zatim dobije odgovor koji je iz različitih izvora objedinjen u jednu cjelinu, a da sam korisnik pri tome ne mora znati da li je izvor informacije muzej, biblioteka ili arhiv, potrebna je uspješna saradnja na svakom nivou između institucija koje se bave kulturom. Razvoj digitalne tehnologije je put ka ostvarivanju ovog cilja. Digitalna tehnologija omogućava da institucije koje se bave kulturom postaju sve manje ograničene i okrenute samo sebi, a da sve više postaju zavisne i uvjetovane između sebe. Zajedničke 'on-line' usluge, kao što su zajedničke Internet aplikacije i zajedničke mreže (*peer-to-peer networks*), omogućuju modernu primjenu rješenja i usluga za dobrobit krajnjeg korisnika.

Poslovni modeli

SAŽETAK

DJELOKRUG

Ove smjernice obrađuju primjenu novih poslovnih modela u muzejima, bibliotekama i arhivima, u kojima se postepeno ukida obavljanje poslova na tradicionalan način, a povećava se upotreba digitalne opreme u izvršenju različitih zadataka i ciljeva.

STRATEŠKA PITANJA

Ustanove kulturnog naslijeđa kao što su muzeji, biblioteke i arhivi, danas su suočene sa potrebama modernizacije u obavljanju poslova, koje podrazumijeva ekonomičniju upotrebu sredstava i nastalih prihoda pomoću sistematske upotrebe gotovine i pružanje boljih i kvalitetnijih usluga korisnicima.

Cilj Evropske komisije je da stvori društvo u kojem su informacije dostupne svima. Muzejima, bibliotekama i arhivima se pružaju nove mogućnosti i istovremeno se stvaraju izazovi za usvajanje nove tehnologije i promjena u organizaciji. Prije svega, ove ustanove treba da odrede troškove uvođenja novih usluga. Da bi izašli u susret ovim mogućnostima i izazovima, muzeji, biblioteke i arhivi treba da razmotre usvajanje novih poslovnih modela koji će im pomoći da, kao prvo, uspješno uvedu usluge bazirane na visokoj tehnologiji i drugo, da omoguće 'on-line' pristup svojim fondovima i uslugama.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Brzi razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologija doveo je do uspostavljanja poslovnih modela, koji su od velikog značaja za ovakve ustanove. Modeli slobodnog i otvorenog pristupa, davaoci servisnih usluga (Application Service Provider models) već su se dokazali kao efikasni i korisni, naročito za manje i lokalne muzeje, biblioteke i arhive.

BUDUĆI ZADACI

Procjenjivanje vrijednosti kulturne imovine predstavlja izazov koji ustanove kulturnog naslijeđa treba da sprovedu, kako bi se našlo odgovarajuće rješenje za potrebe njihove publike. Poslovni modeli su postali vrlo važni za ustanove koje se bave kulturnim naslijeđem. Poslovni modeli bazirani na saradnji mogu unaprijediti izvršavanje poslova i sticanje novih znanja, stvoriti mogućnosti za najbolju primjenu intelektualnih sredstava i za sticanje prihoda.

Osoblje

SAŽETAK

DJELOKRUG

Ove smjernice obrađuju pitanja koja se odnose na djelatnike, potrebna znanja i vještine, zapošljavanje, obuku, kontinuirani profesionalni razvoj i znanja primjenjiva u različitim oblastima.

STRATEŠKA PITANJA

U posljednjih nekoliko godina desile su se velike promjene u načinu pružanja usluga u muzejima, bibliotekama i arhivima i vjerovatno je da će slijedeće godine donijeti nove izazove za uposlenike ovih institucija.

Potrebno je pronaći način koji će osigurati da muzeji, biblioteke i arhivi imaju stručan kadar za pružanje usluga u digitalnoj eri koja je suočena sa brzim razvojem tehnologije, zastarjelom radnom snagom, kulturološki različitom populacijom, visokim očekivanjima korisnika i u velikom broju slučajeva, smanjenim budžetom.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Da bi se privukao kadar, potreban je kvalitetan marketing za promoviranje dobre karijere koja će omogućavati pristup velikom izboru različitih poslova.

Kadrovska obuka bi trebalo da bude dostupna čitavom osoblju, bez obzira na pozicije koje zauzimaju u muzejima, bibliotekama i arhivima, kao i volonterima. Stručno obrazovanje na univerzitetima bi trebalo odgovarati potrebama radnog mjesta. Mogućnosti da se unaprijede znanja i steknu nove vještine bi trebalo da budu dostupne tokom čitavog radnog vijeka.

Kao što različite oblasti imaju mnogo zajedničkih zadataka i ciljeva, bilo bi potrebno podržati znanja koja su primjenjiva u različitim oblastima, kako bi se izgradio snažan sektor kulturnog naslijeđa širom Evrope.

BUDUĆI ZADACI

Kako se tehnologija nastavlja ubrzano razvijati, biće potrebno pružiti mogućnost osoblju da redovno unapređuje znanja i vještine.

Izvedba i evaluacija

SAŽETAK

DJELOKRUG

Ovaj dio smjernica se bavi slijedećim pitanjima: statistika i mjere radnog učinka muzeja, arhiva i javnih biblioteka; nove statističke mjere i druga sredstva za vrednovanje elektronskih usluga; *benchmarking* metoda (metrička i procesna); mjere vrijednosti i utjecaja; uobičajni upitnici i standardi.

STRATEŠKA PITANJA

Ključna pitanja koja treba razmotriti u programima mjerenja radnog učinka muzeja, biblioteka i arhiva u međunarodnim okvirima su:

- Kako izgleda kvalitetna usluga i koliko treba da košta?
- Ako je pojam kvalitetne usluge sada drugačiji od prethodnog koncepta usluge, onda su potrebna nova sredstva. Ona postaju neizbježna razvojem usluga koje se baziraju na Internetu.
- Ako se konkurencija među onima koji potražuju sredstava iz državnog budžeta povećava, onda su muzejima, bibliotekama i arhivima potrebni argumenti, kako bi oni dobili svoj dio sredstava ili odbranili ono što već troše. Ponekad je to samo politička argumentacija. Obično se ta argumentacija zasniva na dokazima i u tom slučaju potrebni su indikatori radnog učinka.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Vanjski posmatrači su često iznenađeni količinom rada koji je potreban da se izrade indikatori radnog učinka za biblioteke – za to čak postoje i zvanični međunarodni standardi. Indikatori radnog učinka i statistike za arhive i muzeje ne privlače dovoljno međunarodne pažnje i još uvijek nisu dovoljno razvijeni.

BUDUĆI ZADACI

Mjerenje utjecaja – važno, a ipak krajnje kompleksno područje rada. Nije jednostavno prepoznati doprinos muzeja, biblioteka i arhiva, ali raniji indikatori pokazuju da je postignut značajan utjecaj na politiku nekih bitnih područja, kao što je pitanje društvene inkluzije. Stoga je u izvjesnom broju Evropskih zemalja u toku rad na pronalaženju pouzdanih načina mjerenja utjecaja. Tradicionalne indikatore radnog učinka, kakav je broj izdatih knjiga po jednom stanovniku, treba dopuniti mjerama koje se odnose na usluge bazirane na IT uslugama. Mnoge usluge ovog tipa isporučuju se izvan zgrade biblioteke – npr. na kompjutere u kućama i mobilne uređaje.

Pravna pitanja

SAŽETAK

DJELOKRUG

Ovaj dio smjernica obuhvata ključna pravna pitanja kao što su: autorska prava, zaštita podataka i privatnosti, sloboda informiranja, korištenje informacija iz javnog sektora, pravna pitanja e-trgovine i pristup za osobe sa posebnim potrebama. Ovo su samo smjernice i njihova svrha nije da tvori ili zamijeni pravne savjete. Pravne savjete bi trebalo tražiti onda kada i gdje to bude potrebno.

STRATEŠKA PITANJA

EU je usvojila veliki broj direktiva, kako bi podržala razvoj informacijskog društva. Osim toga, EU je objavila izvještaje sa svih diskusija i organizirala niz konferencija i važnih sastanka. Mnoge od ovih inicijativa EU su od velikog značaja za muzeje, biblioteke i arhive.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Ove smjernice su namijenjene osoblju koje je zaduženo za upravljanje muzejima, bibliotekama i arhivima, kako bi se utvrdila važna pitanja i potakla najbolja praksa. Isto tako, one su namijenjene specijaliziranim udruženjima koja čine profesionalci, kao vodiči njihovim članovima i kao dokaz u pregovorima sa vladom pri primjeni odgovarajućih promjena. Također se mogu koristiti i kao podsjetnik vladinim organima, kako se pravna pitanja, a naročito autorska prava, ne bi zaboravila kada se planiraju ili osiguravaju sredstva za projekte digitalizacije.

BUDUĆI ZADACI

Muzeji, biblioteke i arhivi treba da prate međunarodno i nacionalno zakonodavstvo, kako bi se znali zalagati za adekvatan pristup informacijama za sve građane i dati upute o najboljoj praksi.

Da bi se olakšala upotreba sredstava nacionalnog naslijeđa širom Evrope, potrebno je pristupiti usklađivanju zakona na evropskom nivou tamo gdje postoje razlike.

Zakone za zaštitu podataka treba unaprijediti, kako bi išli u korak sa tehničkim napretkom.

Što se tiče slobode informiranja, postoji stalna potreba da se građani upoznaju sa svojim pravom o pristupu informacijama.

Calimera Smjernice
Tehničke smjernice

Osnovna tehnologija i infrastruktura

Sažetak

OBLAST

Resor kulturnog naslijeđa teži da pruža usluge čiji se društveni, ekonomski i obrazovni utjecaj može izmjeriti. Ovaj dio Smjernica govori o najvažnijoj tehnologiji koja je potrebna za realiziranje tih usluga.

STRATEŠKA PITANJA

Tehnologija je već preobrazila način na koji muzeji, biblioteke i arhivi isporučuju usluge i omogućila nove usluge, nezamislive za vrijeme prije samo nekoliko godina.

Isporučivanje usluga utječe na opću infrastrukturu koja podrazumijeva zgrade, namještaj i opremu. Međutim, ove Smjernice se odnose na tehnološku infrastrukturu, a politika muzeja, biblioteka i arhiva treba da obuhvati pronalaženje načina da se ostane u toku sa sve složenijom tehnologijom koja brzo zastarijeva, izbor tehnologije koja je najpogodnija za njihove djelatnosti, zadovoljavanje očekivanja korisnika i dostizanje evropskih i nacionalnih ciljeva u oblasti e-dostupnosti.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Tehnologija i standardi se još razvijaju i to će se nastaviti. Muzeji, biblioteke i arhivi moraju poznavati trenutni stupanj razvoja, da se ne bi opredijelili za zastarjelu tehnologiju i standarde. Muzeji, biblioteke i arhivi treba da budu upoznati sa ovim temama da bi mogli planirati svoj rad i odrediti prioritete, naročito ako uvode nove sisteme ili za primjenu razvojnih programa unajmljuju spoljne savjetnike ili snabdjevače.

BUDUĆI ZADACI

Tehnologija se ubrzano razvija, a kanali isporuke postaju sve manjih dimenzija i sve više prenosivi. Za muzeje, biblioteke i arhive biće važno da održe korak, ali će to biti sve veći izazov u pogledu finansija, infrastrukture, obučenosti osoblja i očekivanja korisnika. Osoblje i oni koji definišu politiku treba da održavaju redovnu komunikaciju preko stručnih udruženja, meiling lista, biltena i drugih tehnika tekućeg informiranja. Projekti, kakav je DigiCULT, koji prate i procjenjuju postojeće i tehnologije u nastajanju, posebno namijenjene resoru klturnog naslijeđa i koji objavljuju biltene i izveštaje o novostima u oblasti tehnologije, od neprocjenjive su vrijednosti.

Digitalizacija

SAŽETAK

DJELOKRUG

Ovaj dio Smjernica se bavi pitanjima koja pokreću procesi digitalizacije, uključujući: planiranje i tok rada, izbor, kompjutersku opemu i programe, formate, standarde, prava intelektualne svojine, dizajn i predstavljanje i na kraju skladištenje.

STRATEŠKA PITANJA

Digitalizacija "analogne" građe (dokumenti, fotografije, predmeti) i stvaranje izvora digitaliziranog kulturnog naslijeđa jeste značajan doprinos eEvropi. Stvaranje takvih izvora nudi nove i uzbudljive mogućnosti za uključivanje građana koji možda ranije nisu koristili muzeje, biblioteke i arhive. To, naročito, predstavlja priliku za poticanje građana da postanu aktivni i obučeni učesnici koji istražuju mogućnosti umreženog svijeta u kojem sada žive. Može se reći, da pristup sadržajima i vještine pomoću kojih se stvaraju novi sadržaji, predstavljaju ključ uspjeha u ovom novom svijetu.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Digitalizacija je proces kojim se stvaraju digitalne datoteke tako što se konvertuje analogna građa. To može biti tradicionalna arhivska građa (dokumenti, planovi, fotografije), ili trodimenzionalni predmeti, kao što je neki muzejski artefakt ili, čak, zdanja od historijskog značaja. Dobijena digitalna kopija, ili digitalni surogat, potom se svrstava u digitalnu građu i postaje izložen istim izazovima da se održi dostupnim, kao i "izvorno digitalna" građa (građa koja je stvorena u digitalnom obliku i nema svoj par u analognom svijetu). Primamljiva je pomisao da će posao digitalizacije biti jednostavan, jer se za stvaranje digitalne kopije mogu koristiti personalni računar i skener koji nisu skupi. Ali, procesi od kojih se sastoji digitalizacija u stvarnosti su mnogo složeniji. Kvalitet digitalnog surrogata, njegova namjena, dugoročna zaštita, metod isporučivanja krajnjim korisnicima, zaštita od kršenja prava vlasništva, samo su neki od uvjeta koji se moraju razmotriti. Štaviše, za svaku vrstu građe koja se digitalizira moraju se uzeti u obzir specifični faktori, kako bismo bili sigurni da se digitalni rezultat može koristiti u potpunosti, sada i u budućnosti.

BUDUĆI ZADACI

Savršena buduća situacija biće ona u kojoj će krajnji korisnici moći da traže bilo kakav digitalni materijal, da ga gledaju, preuzimaju i koriste, a da uopće ne moraju znati gdje se nalazi kolekcija, niti vršiti podešavanja na svom kompjuteru. To je uvjetovano općim prihvatanjem standarda i priznavanjem vlasničkih prava, što će olakšati interoperabilnost digitalnih kolekcija.

Digitalna zaštita

SAŽETAK

DJELOKRUG

Ovaj dio Smjernica odnosi se na dugoročnu zaštitu digitalne građe, kako digitalizirane, tako i "izvorno digitalne".

STRATEŠKA PITANJA

Cilj zaštite izvora jeste da se osigura da će ostati dostupni sadašnjim i budućim generacijama. Digitalna građa, "izvorno digitalna" ili konvertovana u digitalni oblik, u opasnosti je zbog:

- zastarijevanja tehnologije;
- fizičkog propadanja smještajnih medijuma;
- lakoće s kojom se mogu vršiti izmjene, što može dovesti u pitanje njenu autentičnost;
- dinamične prirode nekih "izvorno digitalnih" materijala, to jest onih koji su stvoreni s namjerom da se stalno osvježavaju;
- prosječnog životnog vijeka Internet prezentacija, za koji se procjenjuje da je između 44 i 100 dana;
- pitanja da li treba i kako treba zaštititi originale.

Pitanja zaštite moraju se sagledavati kao sastavni dio procesa stvaranja digitalnih sadržaja, jer se najbitnije informacije i metapodaci mogu unijeti samo u fazi stvaranja. Pored tehničke strategije, treba usvojiti i organizacijsku strategiju, da bi se osigurali budžet, osoblje i vrijeme za nešto što će biti trajan posao.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Najvažnija početna odluka koju treba donijeti odnosi se na izbor, to jest koji izvori zaslužuju zaštitu.

Kada se izabere materijal, mora se odabrati odgovarajuća tehnička strategija, na primjer, da li će se vršiti zaštita uz pomoć tehnologije, simulacija pomoću tehnologije ili migracija podataka. Na izbor strategije zaštite utjeće odgovor na pitanje koliko sačuvana jedinica treba biti autentična.

Biće potrebne i strategije za onlajn i oflajn skladištenje, s obzirom na pristup koji se planira. Savjetuje se i pravljenje plana oporavka poslije katastrofe i definirana politika upravljanja rizičnim situacijama.

Za arhiviranje digitalnih izvora savjetuje se pridržavanje javno dostupnih standarda za formate i medije, da bi se omogućila interoperabilnost, kao i stalni oprez zbog opasnosti od zastarijevanja tehnologije.

BUDUĆI ZADACI

Međunarodni standardi i specifikacije, prethodno definirane strukture, metapodaci i međusobno razmjenjivi formati, neophodni su da bi se osigurala interoperabilnost i dugotrajno korištenje.

Opis izvora

SAŽETAK

DJELOKRUG

Ovaj dio Smjernica obuhvata metode i sisteme koji se koriste za opisivanje rastućeg obima digitalne građe koja je sada dostupna u muzejima, bibliotekama i arhivima.

STRATEŠKA PITANJA

Pojava Interneta znači da muzeji, biblioteke i arhivi sada imaju pristup do mase rasprostranjenih digitalnih informacija na Vebu koja se neprekidno uvećava. Društvo znanja, učenje tokom čitavog života i sve veći zamah koji dobija elektronska interakcija ca centralnom upravom, čine da pronalaženje informacija postaje sve važnije za sve građane. Glavni uvjet za to je interoperabilnost digitalnih informacija. Institucije – čuvari naslijeđa bi trebalo da sagledaju kako da najbolje pomognu svojim korisnicima da u digitalnom okruženju otkriju i pronađu informacije koje si im potrebne, a to počinje opisom izvora.

Mnoge institucije i same stvaraju digitalne sadržaje, bilo da su to njihove Internet stranice ili novi multimedijalni sadržaji, što se ponekad finansira iz posebnih programa digitalizacije (vidjeti Smjernice o digitalizaciji). Njima je potrebno da nauče kako da opišu te nove sadržaje tako da ih korisnici mogu lako pronaći, a da istovremeno budu interoperabilni sa drugim digitalnim sadržajima.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Opis izvora odnosi se na različita sredstva kojima se izvori mogu opisati tako da se poboljša preciznost pronalaženja informacija: na primjer, metapodaci, opisi na nivou kolekcije, sistemi kontroliranih rječnika kakvi su teaurusi i jedinstveni identifikatori. To je važno zbog toga što mašina koja traži na metodičan način ima više izgleda da pronađe jedinicu koja je opisana na metodičan način.

BUDUĆI ZADACI

U budućnosti, ljudi će biti okruženi inteligentnim i pouzdanim mašinama koje će umjeti da uzvrate i da reaguju na njih kao na pojedince. Tehnološka rješenja prikazana u ovim Smjernicama postoje, ali njihova razrađena interakcija je još u sferi mašte. Ona će utjecati na domove, škole, hotele, avione – ukratko, na sve vidove života. Njihovo djelovanje na institucije kulture biće veoma dalekosežno.

Posjetioci institucija kulture proživljavaće personalizirana iskustva, poboljšana tehnikama virtuelne stvarnosti.

Otkrivanje i pronalaženje

SAŽETAK

DJELOKRUG

Ovaj dio Smjernica obuhvata pitanja pronalaženja informacija u rastućoj masi dostupnog digitalnog sadržaja.

STRATEŠKA PITANJA

Biblioteke već dugo rade u okruženju umreženih informacija, a to je sve više slučaj i sa muzejima i arhivima. Pojava Interneta znači da i najmanji muzej, ogranak biblioteke ili mjesni arhiv sada imaju pristup sve većoj količini digitalnih informacija raspoređenih na Vebu. Društvo znanja, učenje tokom čitavog života i sve veći zamah koji dobija elektronska interakcija sa centralnom upravom, čine da pronalaženje informacija postaje sve važnije za sve građane.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Otkrivanje i pronalaženje informacije zavisi od toga kako je ona opisana. Ovaj dio Smjernica zbog toga treba čitati zajedno sa Smjericama za opis izvora, u kojima su predstavljeni metapodaci, terminologija, identifikatori objekata i srodni pojmovi. Mnoga tehnološka rješenja, koja se koriste za otkrivanje i pronalaženje, prikazana su u Smjericama za osnovnu tehnologiju i infrastrukturu.

BUDUĆI ZADACI

Muzeji, biblioteke i arhivi će morati da savladavaju sve veću količinu građe neophodne njihovim korisnicima, a koja će biti dostupna samo u elektronskom obliku. Možda će ta građa biti skuplja od svog štampanog ekvivalenta i možda će potpadati pod nadzor i kontrolu izdavača ili distributera. Zbog toga će licenciranje postati veoma važna tema.

U budućnosti ćemo ubirati plodove bezbrojnih dostignuća na polju pronalaženja informacija u poređenju sa kojima će današnji sistemi djelovati primitivno. Složeni personalizirani roboti-posrednici će neprekidno pretraživati Internet, koji će biti naročito osmišljen da im olakša pretraživanje putem metapodataka, kontroliranog rječnika i jedinstvenih identifikatora. Oni će precizno pronalaziti ono što žele njihovi korisnici, jer će poznavati navike korisnika pri pretraživanju i to će činiti dok se oni bave nečim drugim. Neće pronalaziti redundantne informacije i neće propuštati bilo šta relevantno, bez obzira gdje se to nalazilo.

Upravljanje sadržajem i kontekstom

SAŽETAK

DJELOKRUG

Ovaj dio Smjernica se bavi upravljanjem sadržajem i kontekstom u muzejima, bibliotekama i arhivima. On je tijesno povezan sa Smjericama za opis izvora i za otkrivanje i pronalaženje.

STRATEŠKA PITANJA

Na upravljanju sadržajem počiva svrha postojanja muzeja, biblioteka i arhiva. Izvori se moraju opisati, organizirati i njima se mora upravljati da bi se mogli pronaći i koristiti. U digitalnom svijetu izvori nisu ograničeni fizičkom lokacijom i mogu se kombinirati na mnogo različitih načina, tako da se koriste više puta u bilo koje svrhe. Objekat, tekst ili dokument zahtijevaju i sadržaj i kontekst da bi bili smisleni i da bi se mogli više puta upotrijebiti za različite svrhe.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Postoje razni sistemi za upravljanje izvorima, prikladni za različite okolnosti ili komplementarni. Lokalni muzeji, biblioteke i arhivi moraju odlučiti kakvi su im sistemi potrebni i da li će kupiti sisteme komercijalnih proizvođača ili izgraditi sopstvene.

Integrirani muzejski, bibliotečki ili arhivski sistemi povezaće upravljanje izvorima sa upravljanjem uslugama i administracijom.

BUDUĆI ZADACI

Pokretni sistemi malih razmjera postaju sve dostupniji i pristupačniji po cijeni i zbog toga će biti sve prisutniji u domenu kulturnog naslijeđa. Već se vidi utjecaj programa i sistema zasnovanih na otvorenom kôdu i spremnih za primjenu u institucijama koje su do određenog nivoa ovladale tehničkim znanjima. Vremenom, alati kojima upravljaju i koje unapređuju centralne nadležne institucije omogućiće manjim organizacijama da primjene sve kompliciranije aplikacije, a da pri tome ne moraju posedovati specijalizirana znanja.

Nove tehnologije mobilnog pristupa, kao što su PDA¹, mobilni telefoni, bežično umrežavanje i GPS², će promijeniti način na koji se predstavljaju informacije i dati polet korištenju izvora u različitim kombinacijama.

Sistemi kao što je GIS³ omogućiće posjetiocima muzeja i kulturno-historijskih lokaliteta dodatne pogodnosti korištenjem vodiča zasnovanih na geografskim kartama, koje daju pristup informacijama iz oblasti kulture vezanih za njihovu lokaciju ili interesovanja, kao i omogućavanjem da sami izaberu mjesta koja ih zanimaju i da planiraju svoju rutu.

Multimedijalne usluge

SAŽETAK

DJELOKRUG

Ovaj dio Smjernica obuhvata dostupnost i potencijalno korištenje multimedijalnih usluga muzeja, biblioteka i arhiva. On se usredsređuje na sadržaj i kanale isporuke.

STRATEŠKA PITANJA

Digitalna multimedija se može opisati kao kombinacija teksta, grafike, zvuka, animacije i videa koja se isporučuje putem neke kompjuterske opreme. Kada korisnik u nekoj mjeri ima kontrolu nad onim što je prikazano, govorimo o interaktivnoj multimediji (vidjeti Smjernice za interaktivnost).

¹ PDA – Personal Digital Assistant – Lični digitalni asistent, u daljem tekstu PDA (*prim. prev.*)

² GPS – Global Positioning System – Sistem globalnog pozicioniranja, u daljem tekstu GPS (*prim. prev.*)

³ GIS – Geographic Information System – Geografski informacioni sistem, u daljem tekstu GIS (*prim. prev.*)

Politika Evropske Unije i nacionalnih vlada sve više pruža povoljnu klimu muzejima, bibliotekama i arhivima da se usredsrede na digitalizaciju i multimedijalne usluge.

Informacije, obrazovanje, razonoda, uprava – sve se to sada pruža u multimedijalnim formatima i isporučuje elektronski, gdje god ljudima treba. Muzeji, biblioteke i arhivi moraju da osvoje svoj prostor u isporučivanju sadržaja modernim kanalima.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Primjena multimedije se pokazala korisnom u oblasti obrazovanja i obuke, pristupa za ometene osobe, u sferi kulturnog identiteta i raznolikosti i za vođene ture. Pojavljuju se standardi, proistekli iz dobre prakse, koji se odnose na infrastrukturu, kanale isporuke, izvore na Internetu i njihovo korištenje, "tekuće" medije, video konferiranje, sisteme geografskih informacija i virtuelnu stvarnost.

BUDUĆI ZADACI

Multimedijalni izvori integriraće se u kataloge i moći će se pretraživati i pronalaziti bez obzira na njihove formate.

Neki izvori, kao što su e-knjige, e-časopisi, muzika, film, i drugo moći će se preuzimati direktno od sistema dobavljača, po modelu "kada je potrebno". Oni će se kupovati ili nabavljati prema nekom modelu licencirane pretplate.

Na sličan način, ti izvori će se isporučivati na zahtjev, direktno u kompjuter ili PDA korisnika koji neće morati da dolazi u instituciju kako bi im pristupio.

Posjetioci institucija kulture će imati personalizirane doživljaje, obogaćene tehnikama virtuelne stvarnosti.

Interaktivnost

SAŽETAK

DJELOKRUG

Ovaj dio Smjernica se bavi interaktivnim multimedijalnim izvorima u muzejima, bibliotekama i arhivima, kao i primjenom interaktivnosti u korist i od strane korisnika.

STRATEŠKA PITANJA

Evropska Unija se opredijelila za Evropu u kojoj će svako imati pristup i moći koristiti interaktivne multimedijalne usluge zasnovane na tehnologiji informacijskog društva. Programi e-vlade Evropske Unije, e-učenja, e-uključenosti i e-dostupnosti, svi imaju cilj da svakom građaninu omoguće da se uključi, a portali, kakav je Your Voice u Evropi, postavljeni su da omoguće dvosmjerni dijalog sa građanima.

Institucije lokalnog kulturnog naslijeđa imaju svoju ulogu u svim ovim planovima. Interaktivne usluge uključuju i aktiviraju ljude. Interaktivne izložbe u muzejima, na primjer, veoma su popularne. Očekuje se da e-usluge koje se isporučuju pomoću odomaćene tehnologije stignu do mnogo većeg broja ljudi.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Interaktivni programi omogućuju nelinearno kretanje kroz multimedijalne sadržaje u kojima se mogu nalaziti tekst, slike, animirani prikazi, zvuk i video. Korisnicima je omogućeno da stupe u uzajamno dejstvo sa programom odgovarajući na pitanja, vršeći izbore, i tako dalje.

Interaktivnost se može koristiti da:

- poboljša izložbe u muzejima;
- predstavi informacije na uzbudljiv i privlačan način;
- sajtove učini pristupačnijim za ljude sa nedostacima, uključujući smetnje pri čitanju štampanog materijala;
- pruži interaktivna uputstva za e-učenje koja učenici mogu koristiti da "testiraju" svoje znanje;
- omogući korisnicima da stvaraju i prilažu sadržaje;
- omogući korisnicima da stupe u uzajamno dejstvo sa virtuelnim zajednicama koje odgovaraju njihovim interesovanjima;
- omogući razmjenu mišljenja i informacija sa korisnicima, pomoću onlajn istraživanja, upitnika, glasanja, i tako dalje.

Interakcija je dvosmjerni proces i stoga treba omogućiti korisnicima da utiču na sadržaj, da učestvuju u savjetovanjima i istraživanjima, da komuniciraju sa datom institucijom i drugim ljudima sličnih interesovanja.

BUDUĆI ZADACI

Kako se povećava brzina procesora i širokopojasna veza postaje standard, interaktivne multimedijalne prezentacije će se moći isporučivati u domove, škole, i tako dalje, kao i na mobilne uređaje.

Višejezičnost

SAŽETAK

DJELOKRUG

Ovaj dio Smjernica se bavi tehničkim aspektima višejezičnog obezbjeđivanja i pronalaženja informacija. Također, donekle obuhvata i pitanja politike društvene uključenosti u vezi sa obezbjeđivanjem usluga višejezičnim zajednicama.

STRATEŠKA PITANJA

Višejezične zajednice mogu se sastojati od:

- starosjedelačkog stanovništva koje je oduvijek bilo dvojezično, u tom slučaju dio starosjedelačkog stanovništva je jezička manjina.
- starosjedelačkog stanovništva izmiješanog sa jednom ili više imigrantskih grupa. Imigranti mogu biti skorašnji došljaci, ili članovi zajednice koji žive u određenoj zemlji više od jedne generacije.

Podjednako je važno da se u čitavoj Evropi obezbijedi pristup kulturnom naslijeđu na mnogobrojnim različitim evropskim jezicima.

Muzeji, biblioteke i arhivi moraće da donesu složene političke odluke koje se odnose na ove raznovrsne mogućnosti.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Muzeji, biblioteke i arhivi koji pružaju usluge na teritorijama naseljenim stanovništvom čiji je maternji jezik manjinski i/ili imigrantima, moraće da obezbijede odgovarajuće usluge za te zajednice, što podrazumijeva i usluge na njihovim jezicima. Zapošljavanje adekvatno obučenog osoblja vjerovatno je najvažnija mjera koja se može poduzeti da bi se to sprovelo.

Veb prezentacije institucija treba da budu interoperabilne u cijeloj Evropi i da se obraćaju i svakoj lokalnoj manjinskoj zajednici koju opslužuju. Konceptija Veb prezentacije treba da bude pažljivo osmišljena i da u nju od samog početka bude uključena više/dvojezičnost.

BUDUĆI ZADACI

Budući razvoj će donijeti napredak u pogledu višejezičnog pristupa našem zajedničkom naslijeđu, na primjer, pomoću višejezičnih popisa digitaliziranih sadržaja, višejezičnih normativnih datoteka, automatskog onlajn prevođenja i standarda za višejezične sajtove.

Personalizacija

SAŽETAK

DJELOKRUG

Ovaj dio Smjernica bavi se identifikacijom korisnika, pametnim karticama i pametnim oznakama, sistemima plaćanja, personaliziranim pronalaženjem informacija, interaktivnim forumima i agentskom tehnologijom.

STRATEŠKA PITANJA

U muzejima, bibliotekama i arhivima uskoro će biti dostupni složeni vidovi personaliziranih usluga. Personalizaciju ne treba uvoditi radi nje same, nego samo ako je na dobrobit velikog dijela korisnika.

Mnogi sistemi za personalizaciju koriste tehnologiju pametnih kartica, što zahtijeva sve kompliciranije tehnike za identifikaciju. Muzeji, biblioteke i arhivi moraju biti svjesni predstojećih promjena u sistemima za identifikaciju i mogućnosti da taj proces ili postane sve složeniji i skuplji, ili da izgube kontrolu nad njim. Moraju se razriješiti i etička pitanja, kao što je zaštita privatnosti, možda nekim kodeksom ponašanja. Moraće raditi i na objedinjavanju baza podataka o korisnicima sa bazama sadržaja.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Personalizirani sistem je onaj koji različitim ljudima različito odgovara, zbog njihovog odgovora (izričitog ili podrazumljivog) na pitanja koja im postavi, ili na osnovu njihove ranije interakcije sa sistemom. Ljudi su navikli na personalizirane elektronske usluge banaka, samoposluga i drugih, koje im omogućavaju da ih koriste od kuće, a slično će očekivati i od drugih institucija.

BUDUĆI ZADACI

Možda će personalizacija prevazići probleme prezasićenosti informacijama, nedostatak vremena i povećati mobilnost time što će usmjeravati informacije prema potrebama pojedinačnih korisnika. Personalizacija će izmijeniti muzeje, biblioteke i arhive utoliko što će pomjeriti težište njihove pažnje sa sadržaja na korisnike. Moguće prednosti za učenje tokom čitavog života (ciljano zadovoljavanje zahtjeva korisnika u vezi sa učenjem), za društveno uključivanje (ciljano zadovoljavanje potreba posebnih grupa korisnika, na primjer, osoba sa smetnjama), za digitalno opismenjavanje (prilagođavanje nivoa pristupa osposobljenosti korisnika) i doprinos društvenoj zajednici (prilagođavanje informacija potrebama društvenih grupa sa sličnim interesovanjima i omogućavanje korisnicima da stupe u interakciju), jesu velike. Zamisao semantičkog Veba (vidjeti Smjernice za Osnovnu tehnologiju) sadrži i viziju digitalnog okruženja u kojem će sistem biti svjestan prisustva korisnika, sposoban da predvidi njihovo ponašanje i da pruži personalizirane usluge koje će odgovarati njihovim zahtjevima.

Mogućnosti pristupa za osobe sa smetnjama

SAŽETAK

DJELOKRUG

Ovaj dio Smjernica odnosi se na tehnološke aspekte omogućavanja usluga za osobe sa smetnjama. Smjernice za društvenu uključenost bave se potrebom da usluge budu dostupne svima, uključujući osobe sa smetnjama, kao i pitanjima menadžmenta, planiranja, potrebnog finansiranja i osoblja; Smjernice za višejezičnost se bave pristupom na različitim jezicima.

STRATEŠKA PITANJA

Evropska Unija je zauzela stav da sve usluge treba da budu dostupne i ljudima sa smetnjama, a dostupnost je uvrštena u istraživačke programe Evropske Unije već više od deset godina. Mnoge države-članice imaju nacionalnu legislativu i/ili smjernice u vezi sa dostupnošću.

Osobe sa smetnjama su osobe koje imaju teškoća da koriste uređaje namijenjene općoj upotrebi zbog svojih vizuelnih ili fizičkih nedostataka, smetnji pri čitanju ili učenju. Tu spadaju i osobe koje su privremeno onesposobljene zbog nesretnog slučaja ili bolesti, oni koji pate od bolesti koje donose dugotrajnu nesposobnost, kao što je artritis, oni čije su smetnje uzrokovane starošću, kao i osobe koje imaju smetnje pri učenju.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Pružene usluge mogu se grupisati u tri glavne skupine: fizička dostupnost, pristup informacijama i intelektualni pristup.

U mnogim slučajevima je teško, ili uopće nije moguće ukloniti sve fizičke i građevinske prepreke, ali je neophodno da se okruženje u najvećoj mogućoj mjeri oslobodi od prepreka. Pristup informacijama se može olakšati na raznim nivoima, što zahtijeva i tehnička i personalna rješenja. Organizacije koje teže uključivosti treba da prilagode svoje usluge raznorodnim grupama korisnika i publike i da izgrade strategije koje omogućavaju intelektualni pristup sadržaju njihovih kolekcija.

Digitalizacija je otvorila uzbudljive mogućnosti virtuelnog pristupa koji bi trebalo da bude moguć svima. Tehnologija se može koristiti da poboljša pristup, ali ona može biti i prepreka, ako se pri njenom uvođenju zanemare pitanja mogućnosti pristupanja.

BUDUĆI ZADACI

Istinska e-pristupačnost ostvariće se tek kada se proizvodi za široku potrošnju budu pravili tako da budu pristupačni najvećem mogućem broju korisnika. Evropska Unija potiče stav "Koncipiranje za sve", što će dovesti do proizvoda, usluga i aplikacija, zasnovanih na tehnologijama informatičkog društva, koje će odgovarati većini mogućih korisnika, bez potrebe za dodatnim prilagođavanjima.

Bezbjednost

SAŽETAK

DJELOKRUG

Ovaj dio Smjernica se bavi bezbjednošću digitalnih izvora, u smislu tehničkih, a ne fizičkih opasnosti kao što su požar ili poplava.

STRATEŠKA PITANJA

Bezbjednost je ključno načelo Plana djelovanja eEvrope u 2005. godini. Ovaj plan se prvenstveno bavi *"općedostupnim mogućnostima i korištenjem širokopoljnih mreža... i bezbjednošću mreža i informacija"*.

Korisnici treba da imaju povjerenja u javne usluge i informacije koje se nude putem njih. Ipak, mora se uspostaviti ravnoteža između bezbjednosti i pristupa. Pretjerane mjere bezbjednosti mogu ići na štetu upotrebljivosti; također, treba odmjeriti isplativost obezbjeđivanja u odnosu na vrijednost izvora.

Bezbjednosne procedure su potrebne da bi se postupalo u skladu sa propisima, na primjer o autorskim pravima, licenciranju i zaštiti podataka, kao i da bi se izvori obezbijedili od krađe ili gubljenja, od namjernih ili slučajnih izmjena.

SMJERNICE ZA DOBRU PRAKSU

Prvi korak u zaštiti izvora jeste znanje o tome ko su korisnici. Registriranje i identifikacija korisnika služi da se prate korisnici osjetljivih, vrijednih ili materijala koji podliježu zakonima o autorskim pravima. Takvi sistemi također mogu biti od pomoći u zaštiti digitalnih prikaza dok se prenose kroz mreže, ako se koristi neki sistem za šifriranje, kakav je Public Key Cryptography.

Autentičnost i cjelovitost digitalnih izvora važna je naročito ako je riječ o političkim ili pravnim dokumentima. Za zaštitu informacija savjetuje se usklađivanje sa standardima za upravljanje zapisima. Neki od metoda za zaštitu izvora od izmjena (namjernih ili slučajnih), krađe i nezakonitog kopiranja su kriptografija, digitalni vodeni znaci, mrežne barijere i programi za zaštitu od virusa.

Ako se roba ili usluge prodaju preko Interneta, telefonom ili putem mobilnih uređaja, od suštinskog značaja je postojanje sigurnosnog sistema koji čuva pojedinosti o kreditnoj ili debitnoj kartici mušterije.

BUDUĆI ZADACI

Porast korištenja mobilnih uređaja će potaći tehnološka istraživanja i razvoj da bi se obezbijedila sigurnost transakcija gde god i kad god su ljudima potrebne.